

VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS

INFORMATIKOS KATEDRA

Verslo informacijos sistemų studijų programa

Kodas 62103S138

LINA BŪRAITĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

PILIEČIŲ NUOMONĖS TYRIMAS EL. ĮTRAUKTIES
POLITIKOS KONTEKSTE

(Citizens' opinions research at e-inclusion policy content)

KAUNAS 2008

VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS

INFORMATIKOS KATEDRA

LINA BŪRAITĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

PILIEČIŲ NUOMONĖS TYRIMAS EL. ĮTRAUKTIES
POLITIKOS KONTEKSTE

Leidžiama ginti: _____

Magistrantas: _____
(parašas)

Darbo vadovas: _____
(parašas)

doc. dr. Eugenijus Telešius
(darbo vadovo mokslo laipsnis, mokslo
pedagoginis vardas, vardas ir pavardė)

Darbo įteikimo data: _____

Registracijos Nr.: _____

KAUNAS 2008

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	4
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	6
SANTRAUKA	7
ĮVADAS.....	9
1. EL. ĮTRAUKTIS	11
1.1 Tarptautiniai nutarimai dėl el. įtraukties	11
1.1.1 Lisabonos sutartis.....	11
1.1.2 “i-2010 – Europos informacinės visuomenės augimui ir užimtumui skatinti”	12
1.1.3 Rygos ministrų deklaracija.....	13
2. LIETUVOS BEI RYTŲ EUROPOS 2007 METŲ KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO RODIKLIŲ ANALIZĖ.	16
2.1 Kompiuterių ir interneto vartojimas.....	16
2.2 Vartotojų IT įgūdžiai.....	20
2.3 IT mokymosi lygmuo.....	25
2.4 Rygos ministrų deklaracijos tikslų įgyvendinimo pažanga.....	26
2.5 Tolimesnės Rygos ministrų deklaracijos tikslų vykdymo gairės.....	29
3. PILIEČIŲ NUOMONĖS TYRIMAS EL. ĮTRAUKTIES POLITIKOS KONTEKSTE.....	31
3.1 ECDL fondo tyrimas el. įtraukties klausimu.....	31
3.2 Lenkijos Liublino technologijos universiteto tyrimas el. įtraukties klausimu	32
3.3 Piliečių nuomonės tyrimas Lietuvos el. įtraukties politikos kontekste	32
3.3.1 Duomenys apie respondentus.....	33
3.4 Lietuvos, Lenkijos ir ECDL fondo tyrimų rezultatų palyginimas	37
3.4.1 Labiausiai atskirtų soc. grupių tyrimas	37
3.4.2 Sričių, kurias reikia įgyvendinti pirmiausia tyrimas	40
3.4.3 Kliūtys, kuriant el.įtraukties visuomenę.....	45
3.4.4 Senyvo amžiaus žmonių el. įtraukties strategijos tyrimas.....	48
3.4.5 Priemonės, el. įtraukties politikos įgyvendinimui.....	51
LITERATŪRA.....	58
PRIEDAI.....	60

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

IV – Informacinė visuomenė

El. atskirtis (angl. E-exclusion) – Elektroninė atskirtis

El. įterptis (ang. E-inclusion) – Elektroninė įterptis

ECDL fondas (European Computer Driving Licence) – Europos kompiuterio vartotojo pažymėjimus išduodantis fondas.

CEPIS (Council of European Professional Informatics Societies) – Europos informatikų profesionalų sąjunga

IT – Informacinės technologijos

IRT – Informacijos ir ryšių technologijos

NVO – Nevyriausybinės organizacijos

ES – Europos sąjunga

ES-27 – 27 Europos sąjungos šalys narės

EK – Europos komisija

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. El. atskirties sritys	14
2 pav. Interneto ir plačiajuosčio ryšio tinklo naudojimas namų ūkiuose	18
3 pav. Interneto naudojimas pagal amžių ir lytį 2007 m.	20
4 pav. IT įgūdžių naudojimas, 2007 metais	22
5 pav. ES-27 ir Lietuvos el. įgūdžių palyginimas	24
6 pav. Naudojimosi internetu 2006-2007 m. Europoje palyginimas.....	27
7 pav. Skaitmeninis raštingumas 2007m. Europoje	28
Šaltinis: Sudaryta autorės	34
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	34
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.....	35
10 pav. Labiausiai atskirtos soc. grupės. Lietuvos ir ECDL fondo palyginimas	38
11 pav. Labiausiai atskirtos soc. grupės. Lietuvos ir Lenkijos palyginimas	39
12 pav. Sritys, kurias reiktų vykdyti pirmiausia, įgyvendinant el. įtrauktį	41
13 pav. Sritys, kurias reiktų vykdyti pirmiausia. Lietuvos ir ECDL fondo palyginimas.....	43
14 pav. Sritys, kurias reiktų vykdyti pirmiausia. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas	44
15 pav. Kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę. Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas	46
16 pav. Kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas	47
17 pav. Žingsniai, vykdant senyvo amžiaus žm. el. įtrauktį. Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas	49
18 pav. Žingsniai, vykdant senyvo amžiaus žm. el. įtrauktį. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas	50
19 pav. Priemonės el. įtraukties politikos įgyvendinimui. Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas	52
20 pav. Priemonės el. įtraukties politikos įgyvendinimui. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas	53

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Skaičius žmonių, kurie panaudojo kompiuterį, vidutiniškai, kiekvieną dieną ar beveik kiekvieną dieną per praėjusius 3 mėnesius (%)	16
2 lentelė. Procentinis dydis individų, kurie panaudojo kompiuterį, vidutiniškai, mažiausiai kartą per savaitę (bet ne kiekvieną dieną) per praėjusį mėnesį.	17
3 lentelė. Interneto ir plačiajuosčio ryšio naudojimas namų ūkiuose, (%)	18
4 lentelė. Interneto naudojimas namų ūkiuose pagal amžių ir lytį, 2007 metais (%)	19
5 lentelė. IT įgūdžių naudojimas, 2007 metais (%).....	21
6 lentelė. 55-74 m. IT įgūdžių naudojimas atlikti užduotis internetu, 2007 metais (%).....	23
7 lentelė. ES-27 ir Lietuvos 55-74 m. žmonių IT įgūdžių naudojimas atlikti užduotis internetu palyginimas (%)	23
8 lentelė. Žmonių, lankusių komp. kursus 1-3 metų laikotarpyje, skaičius, %	25
9 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	33
10 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal užsiėmimą.....	34
11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.....	35
12 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą	36
13 lentelė. Labiausiai nuo IV atskirtos soc. grupės.....	37
14 lentelė. Sritys, kurias reiktų vykdyti pirmiausia, įgyvendinant el. įtrauktį	40
15 lentelė. Sritys, kurias reiktų vykdyti pirmiausia, įgyvendinant el. įtrauktį	42
16 lentelė. Kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę.....	45
17 lentelė. Žingsniai, padėsiantys įgyvendinti senyvo amžiaus žmonių el. įtraukties ilgalaikę strategiją	48
18 lentelė. Priemonės, kurių turi būti imtasi plėtojant el. įtraukties politiką	51

SANTRAUKA

BŪRAITĖ, Lina (2008) Citizens' opinion research at e-inclusion policy content. MBA Graduation paper. Kaunas: Vilnius university, Kaunas Faculty of Humanities, Department of Informatics. 63 p

SUMMARY

E-inclusion is one of the main duty of society which aspires to be the Information Society. The essence of e-inclusion is an adaptation of all participants to new reality where everyone thanks to Information and Communication technologies (ICT) can take part in wider society.

The **main goal** of this work: to define social groups of people, which are particularly threatened with exclusion in Lithuania and what course of action should be chosen to include them. To compare if European IT specialists and citizens have the same opinion for future e-inclusion policy at European level.

It is going to achieve the main goal through the completion of the following tasks:

- To point main e-inclusion problems and international targets to solve it ;
- To see how these problems have been solved in Eastern Europe over 2007 year.
- To make a survey in Lithuania which results would define social groups of people which are particularly threatened with exclusion and what course of action should be chosen to include them
- To compare the results with similar surveys in Europe and Poland to see if European IT specialists have the same opinion as Lithuanian and Polish citizens for the future e-inclusion policy.

The **main conclusions** made after completion of the research are the following:

- EU started to define an e-Inclusion agenda in 2000 at the EU Lisbon Council. European head of states and governments agreed to make a decisive impact on the eradication of poverty and social exclusion by 2010. In 2006, at the Riga EU ministerial Council, Member States agreed that ICT can play to create an inclusive society and aims to provide guidance to realise the full potential of ICT.
- However, the concrete Riga targets for Internet usage and availability, digital literacy, and accessibility of ICT in Eastern Europe may not be achieved by 2010. Much more must be done to achieve e-Inclusion and realise the Riga targets.

- A realization of Lithuanian e-Inclusion research is based on survey of Lithuanian citizens' opinions, which point main problems, determine proper policy and regulate actions in a country.
- The similar surveys were made by ECDL foundation and Polish citizen.
- In comparison with ECDL foundation survey Lithuanian and Polish surveys are quite different. It creates global e-Inclusion policy but if we want to speed up the e-inclusion in a country, we need to create a local one to know a real situation in that country.

Amount of pages -58, amount of figures 19,- amount of tables – 17.

ĮVADAS

Informacinės ir ryšių technologijos tapo labai svarbios daugeliui žmonių visame pasaulyje. Naudojantis informacinėmis ir ryšių technologijomis gaunama daugiau informacijos įvairiuose gyvenimo srityse, atsiranda daugiau darbo perspektyvų, žmonių tarpusavio socialinis ryšys tampa artimesnis. Kompiuterinio raštingumo įgūdžiai skatina gyvenimiškas permainas, tačiau žymų kompiuterinio raštingumo poveikį gyvenimo kokybei galima pastebėti tik informacinėje visuomenėje, kai visi jos nariai – jaunimas, darbingo ir senyvo amžiaus žmonės, neįgalieji bei kitos socialinės žmonių grupės turi galimybes ir moka naudotis informacinėmis technologijomis. [3]

Elektroninė atskirtis yra natūralus procesas, kuris atsiranda su naujomis galimybėmis. Ne visi žmonės turi vienodas galimybes naudotis IRT prieinama informacija ir paslaugomis. Dažnai labiausiai pažeidžiamos socialinės grupės (neįgalieji, pagyvenę žmonės, mažiau išsilavinę, emigrantai, imigrantai ir kt.) neturi tokių galimybių kaip kiti naudotis IRT bei jų teikiama nauda, ir tampa atskirti nuo informacinės visuomenės, o tai skatina šių grupių socialinę atskirtį bei didina diskriminaciją [7].

Elektroninė įtrauktis – tai veikla, kurią vykdant siekiama sudaryti galimybes visiems pageidaujantiems žmonėms visapusiškai dalyvauti informacinėje visuomenėje, nepaisant asmeninių ar socialinių kliūčių. Vykdant el. įtraukties politiką siekiama socialinio teisingumo, užtikrinant lygybę žinių visuomenėje. El. įtrauktis yra vienas iš inicijuotos ES programos “i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti” prioritetu, norint pagerinti žmonių kasdieninio gyvenimo kokybę, kovai su diskriminacija, sukuriant naujas įsidarbinimo galimybes, naudojantis įvairia informacija bei paslaugomis [6]

Norint vykdyti atskirtų socialinių grupių el. įtrauktį, pirmiausia reikia apibrėžti grupes žmonių, kurioms labiausiai gresia el. atskirtis, pažymint tokių grupių amžių, gyvenamąją vietą, lytį, kompiuterinį raštingumą, el. įgūdžius, bei nustatyti, kokiomis priemonėmis reiktų šią atskirtį sumažinti [12].

Šio tiriamojo darbo **tikslas** – atlikti Lietuvos piliečių nuomonės dėl tolimesnės el. įtraukties politikos šalyje tyrimą bei palyginti tyrimo rezultatus su kitų panašių apklausų rezultatais.

Siekiant iškelto tikslo yra sprendžiami tokie **uždaviniai**:

- Išnagrinėti el. įtraukties politikos svarbą bei tarptautinius nutarimus el.įtraukties klausimu.
- Remiantis Eurostat duomenimis, išnagrinėti kaip Lietuvai ir kitoms Rytų Europos šalims sekasi vykdyti tarptautiniuose nutarimuose numatytus tikslus.
- Apžvelgti Europos sąjungos valstybėse vykdytus tyrimus susijusius su el. įtrauktimi.

- Atlikti tyrimą “Piliečių nuomonės tyrimas el. įtraukties politikos kontekste”, apklausiant kompiuterinio raštingumo kursuose dalyvaujančius eilinius Lietuvos piliečius.
- Tyrimo rezultatus palyginti su Europos sąjungos valstybėse vykdytų tyrimų dėl el. įtraukties rezultatais.
- Nustatyti, ar Europos IT specialistų nuomonė el. įtraukties klausimu atitinka šalies eilinių piliečių nuomonę.

Darbo **struktūrą** sudaro 3 skyriai. Pirmajame skyriuje plačiau supažindinama su vykdoma el. įtraukties politika bei tarptautiniais nutarimais el. įtraukties klausimu. Antrajame skyriuje apžvelgiama kaip Lietuvai ir kitoms Rytų Europos šalims sekasi vykdyti ankstesniame skyriuje tarptautiniuose nutarimuose numatytus tikslus. Trečiajame skyriuje aprašomas Lietuvos piliečių nuomonės tyrimas el. įtraukties klausimu bei tyrimo rezultatų palyginimas su Europos IT specialistų bei Lenkijos piliečių nuomonių dėl tolimesnės el. įtraukties tyrimais.

Tyrimo **rezultatai** parodė, kad Europos šalių IT specialistų nuomonė neatitinka atskirų šalių piliečių nuomonės tolimesnės el. atskirties politikos kontekste, kadangi šalys yra skirtingos tiek ekonominiais, tiek istoriniais aspektais. Norint sėkmingai įgyvendinti i2010 iniciatyvoje numatytus tikslus, reiktų išsiaiškinti kiekvienos šalies el. atskirties svarbiausias problemas ir jas spręsti pirmiausia.

Atliekamo tyrimo rezultatai buvo pateikiami straipsnyje, ir pristatyti š.m balandžio 25-26 d Klaipėdos universitete vykusioje respublikinėje jaunųjų mokslininkų konferencijoje “Fundamentiniai tyrimai ir inovacijos mokslų sandūroje”. Straipsnis publikuojamas konferencijos pranešimų medžiagoje (Fundamentiniai tyrimai ir inovacijos mokslų sandūroje, Respublikinės jaunųjų mokslininkų konferencijos darbai, 2008, Klaipėda, KU leidykla, ISBN 978-9955-18-329-7).

Tyrimui atlikti naudota internetiniais šaltiniais bei spausdintiniu šaltiniu – konferencijos pranešimų medžiaga.

Darbas sudarytas iš 3 skyrių. Darbą sudaro 57 puslapiai, kuriuose– 17 lentelių ir 19 paveikslėlių. Pridedami 2 priedai.

1. EL. ĮTRAUKTIS

El. įtrauktimi siekiama mažinti el. atskirties riziką, užtikrinti, kad žmonės su negalia, senyvo amžiaus piliečiai ir socialiai jautrūs sluoksniai neliktų nuošalyje, ir išvengti naujų atskirties formų dėl kompiuterinio neraštingumo ar interneto prieigos stygiaus. Tuo pačiu el. įtrauktis reiškia naujų skaitmeninių galimybių kūrimą socialiai remtiniems žmonėms sunkiau prieinamose srityse [6].

Ji padeda:

- šalinti barjerus, suteikti galimybes informacijos ir ryšių technologijų pagalba padėti žmonėms įveikti neįgalumo kliūtis ir džiaugtis naujomis galimybėmis ir privilegijomis;
- informacijos ir ryšių technologijų pagalba suteikti galimybes vyresniems žmonėms kuo ilgiau gyventi nepriklausomai ir pritaikyti naujas technologijas sėkmingiau realizuoti jų asmeninius poreikius;
- visoje šalyje mažinti skaitmeninę atskirtį. [3]

Informacinės visuomenės plėtra turi suteikti vienodas galimybes visiems piliečiams, nesvarbu, koks jų amžius, lytis, negalia, geografinė ir socialinė padėtis ir pan. Dėl nelygių galimybių naudotis IRT atsiranda rizika didelei visuomenės daliai likti atskirtai. El. įtraukties koncepcija skirta padėti įveikti įvairias kliūtis, siekiant, kad IRT privalumai taptų prieinami kuo didesniai žmonių skaičiui [1].

1.1 Tarptautiniai nutarimai dėl el. įtraukties

Šiandien dinamiškame ir globalizacijos veikiamame pasaulyje valstybės narės nebegali pavieniui kovoti su el. atskirtimi, kuriai valstybių sienos – nė motais. Tik bendromis visos Europos masto pastangomis bus galima sėkmingai spręsti piliečius neraminančias problemas. Bet kuriuo atveju, kad galėtų jas sėkmingai įveikti, Europa turi atsinaujinti. Ji turi turėti veiksmingą vieną kitą darniai papildančių priemonių, kurios sudarytų sąlygas ne tik sklandžiai veikti nuo 15 iki 27 valstybių narių padidėjusiai Europos Sąjungai, bet ir prisitaikyti prie sparčių šiandienos pasaulio permainų. Todėl būtina atnaujinti sutartyse nustatytas bendros veiklos taisykles [3].

Toliau aptariamos tarptautinės iniciatyvos el. įtraukties klausimu.

1.1.1 Lisabonos sutartis

2000 m. Lisabonoje vykusio Europos Vadovų taryba išklė strateginę ES tikslą – per 10 metų, spartinant technologinę pažangą, kuriant žinių visuomenę, atliekant būtinas ekonomines reformas ir mažinant socialinę atskirtį, Europos Sąjungos ekonomiką paversti konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje.

Įgyvendinant Lisabonos sutarties tikslus, skatinama:

- informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektoriaus plėtra;
- dėmesys mokslinių tyrimų ir inovacijų sritims;
- verslo ir mokslo bendradarbiavimo iniciatyvos;
- mokymosi visą gyvenimą principas. [15]

Tęstinis Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimas mažins ES šalių ekonominio išsivystymo lygio atsilikimą nuo ES šalių vidurkio ir ves šalis žinių ekonomikos link.

1.1.2 “i-2010 – Europos informacinės visuomenės augimui ir užimtumui skatinti”

2005 m. birželio 1 d. komunikate Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų bei Regionų komitetams „i2010 – Europos informacinės visuomenės augimui ir užimtumui skatinti“ Europos Komisija pasiūlė Europos informacinės visuomenės politikos prioritetus.

Tai:

- bendros Europos informacinės erdvės, kuri skatintų atvirą ir konkurencingą informacinės visuomenės ir žiniasklaidos vidaus rinką, sukūrimas;
- inovacijų ir investicijų informacijos ir ryšių technologijų srityje didinimas, siekiant ekonomikos augimo, daugiau ir geresnių darbo vietų;
- integruotos Europos informacinės visuomenės, kuri skatintų ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, atitinkantį darnų vystymąsi, teikiant pirmenybę geresnėms viešosioms paslaugoms ir gyvenimo kokybei, sukūrimas.

Komunikate nurodyta, kokius išsipareigojimus piliečiams Komisija prisiima informacinės visuomenės politikoje. Siekiant ekonominės, gamtinės ir teritorinės sanglaudos, pasiūlyta el. įtraukties strategija, nurodanti naujas galimybes nepalankioje situacijoje esantiems ir mažiau palankiose vietovėse gyvenantiems žmonėms [6].

„i2010“ iniciatyvoje apibrėžta el. įtraukties politikos taikymo sritis apima senėjimą, prieinamumą, skaitmeninę atskirtį, el. vyriausybę, skaitmeninį raštingumą bei kultūrą. El. įtrauktimi siekiama mažinti skaitmeninės atskirties riziką, užtikrinti, kad žmonės su negalia, senyvo amžiaus žmonės ir socialiai jautrūs sluoksniai neliktų nuošalyje, stengiamasi, kad būtų išvengta naujų atskirties formų dėl skaitmeninio neraštingumo ar interneto prieigos neturėjimo. Taip pat el. įtrauktis reiškia naujų skaitmeninių galimybių kūrimą socialiai remtiniems žmonėms sunkiau prieinamose srityse [13]

Iniciatyvoje užsibrėžti tikslai svarbūs tiek Lietuvai, tiek kitoms ES narėms ekonominiu, socialiniu bei kultūriniu požiūriais.

„i2010 – Europos informacinės visuomenės augimui ir užimtumui skatinti“ iniciatyvoje, pabrėžiančioje IRT svarbiausią vaidmenį integracijai ir gyvenimo kokybei, numatyta, kad 2008 m. pabaigoje Komisija organizuos aukšto lygio ministrų el. įtraukties konferenciją, kurioje apibendrins ir paskelbs įvairius el. įtraukties pasiekimus, atkreips į juos didesnę dėmesį teikdama Europos el. įtraukties apdovanojimus, apžvelgs esamą padėtį ir numatys naujas kryptis [7]

1.1.3 Rygos ministrų deklaracija

El. įtraukties svarba buvo pripažinta i2010 iniciatyvoje, o valstybės narės, Europos Komisija, pramonė ir vartotojams atstovaujanti NVO pradėjo įgyvendinti kelias priemones, skirtas el. įtraukties spartinimui. Svarbiausiu įvykiu tapo 2006 m. birželio 11-13 d. Rygoje vykusio aukšto lygio ministrų konferencija „Informacinės ir ryšių technologijos (IRT) visaapimančiai visuomenei“ bei tuo metu priimta ES valstybių narių ministrų deklaracija dėl IRT įtraukiamajai informacinei visuomenei. Deklaracijoje nustatyti konkretūs interneto naudojimo, galimybių naudotis internetu, skaitmeninio raštingumo ir galimybių naudotis IRT tikslai, kuriuos reikia pasiekti iki 2010 m. Tai pirmasis politinis postūmis procesams, kurio rezultatai užsibaigs 2008 el. įterpties iniciatyva [9].

2006 m. Rygoje vykusios aukšto lygio ministrų konferencijos metu priimta deklaracija apima tokius tikslus, kaip:

- iki 2010 m. panaikinti spragas interneto naudojime atskirties pavojuje esančioms vartotojų grupėms, tokioms kaip senyvo amžiaus žmonės, žmonės su negalia ar bedarbiai asmenys;
- iki 2010 m. išplėsti plačiajuosčio interneto aprėptį Europoje mažiausiai iki 90 %;
- užtikrinti, kad iki 2010 m. visos viešosios interneto svetainės atitiktų interneto prieinamumo reikalavimus,
- iki 2008 m. įgyvendinti veiksmus, skirtus skaitmeniniam raštingumui ir įgūdžiams tobulinti, siekiant sumažinti atskirties rizikai priklausančių vartotojų grupes,
- iki 2008 m. pateikti rekomendacijas, skirtas prieinamumo standartams ir bendram supratimui, kurios galėtų iki 2010 m. tapti privalomomis vykdant viešuosius pirkimus [8].

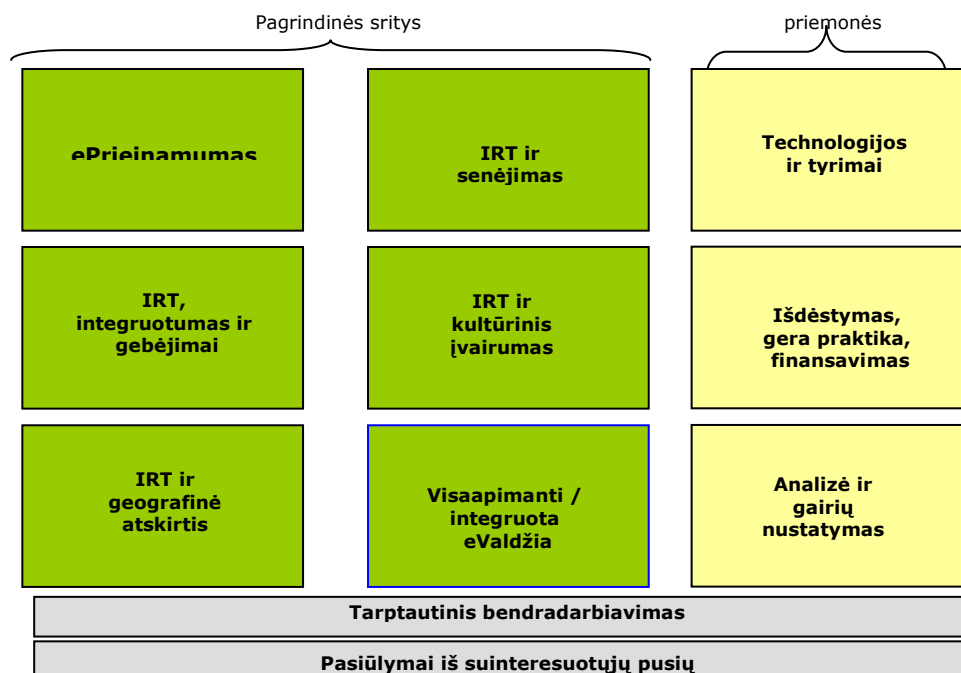
Minėtų problemų sprendimui kviečiamos visų lygmenų valdžios institucijos, taip pat verslo partneriai ir nevyriausybinės organizacijos. Ypatingai pabrėžiamas švietimo, mokslo ir mokymo

institucijų vaidmuo. Šios organizacijos ir atitinkamos struktūros laikomos esminėmis siekiant tobulinti piliečių kompiuterinius gebėjimus. Valdžios institucijos ir verslo partneriai yra raginami imtis esminių kompiuterinio raštingumo įgūdžių mokymų, visų pirma mokant tą visuomenės dalį, kuriai kyla atskirties pavojus.

Siūlymai, numatytiems tikslams pasiekti:

- Spartinti skleidimą ir įperkama prieigą prie IRT tinklų ir terminalų, turinio ir paslaugų ypač nutolusiose, kaimiškuose ir ekonomiškai nepatraukliose vietovėse;
- Suvienyti jau gyvuojančias vietines iniciatyvas;
- Pritaikyti partnerystės bei finansavimo schemas vietinėms reikmėms;
- Kalbėtis su vartotojais ir pramonininkais – suprasti vartotojų poreikius; pramonės praktikos kodeksas; suderinamumo įvertinimas, vieningi Europos reikalavimai ir standartai;
- Geresnis įstatymų panaudojimas tam, kad būtų užtikrintas IRT ir ePaslaugų pasiekiamumas (elektroninių komunikacijų reguliavimas);
- Skatinti IRT vartojimą visiems (žmonėms su negalia), dizainas visiems;
- Iki 2008 įtraukti ePrieinamumo reikalavimus į viešuosius pirkimus,

1 paveiksle pateikiamos pagrindinės sritys, dėl kurių žmonės atskiriami nuo informacinės visuomenės ir priemonės jiems įterpti. [1]

Šaltinis: KRASAUSKAS V. (2006) IRT visuomenei

1 pav. El. atskirties sritys

Matome, kad 6 sritys, į kurias reiktų atsižvelgti vykdant el. įtrauktį Europoje . Tai: prieinamumas, IRT ir senėjimo problemos, IRT ir gebėjimai, IRT ir kultūrinis įvairumas, IRT ir geografinė atskirtis bei el. valdžios vystymas. Priemonės šių sričių vystymui nurodytos dešinėje. Visoms joms įgyvendinti būtinas tarptautinis bendradarbiavimas bei pasiūlymai iš suinteresuotų pusių.

Kitame skyriuje, apžvelgiant Lietuvos bei kitų Rytų Europos šalių kompiuterinio raštingumo rodiklius, bus nagrinėjama, kaip sekasi Lietuvai ir kitoms naujosios Europos sąjungos narėms siekti Rygos ministrų deklaracijoje numatytų tikslų,

2. LIETUVOS BEI RYTŲ EUROPOS 2007 METŲ KOMPIUTERINIO RAŠTINGUMO RODIKLIŲ ANALIZĖ.

Norint sužinoti, kaip mūsų šaliai sekasi įgyvendinti Rygos konferencijos deklaracijoje išskeltus tikslus, ir ar šios dienos duomenimis tikslai bus įgyvendinti iki 2010 m, analizuojami tą parodantys kompiuterinio raštingumo rodikliai.

Šiame skyriuje apžvelgiamas Rygos konferencijos deklaracijoje išskeltų tikslų vykdymas Lietuvoje, analizuojant Eurostat pateikiamus duomenis kompiuterinio raštingumo klausimais. Mūsų šalies duomenys lyginami su 27 Europos sąjungos valstybių (ES-27) vidurkio bei Rytų Europos šalių rodikliais. Rytų Europos šalys pasirinktos dėl panašių šalių demografinių, ekonominių ir istorinių aspektų. Laisvoji rinka šiose šalyse daug trumpiau nei kitose ES šalyse, o tai veikia IT rinkos išsivystymą, nuo kurio priklauso nagrinėjamas įgūdžių lygmuo šalyje.

Šalių kompiuterinis raštingumas nagrinėjamas atsižvelgiant į tris pagrindinius aspektus:

1. Kompiuterių ir interneto vartojimo mastą;
2. IT įgūdžių lygmenį;
3. IT mokymų lygmenį šalyje [5].

2.1 Kompiuterių ir interneto vartojimas.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami Rytų Europos šalių duomenys apie tai, koks procentinis skaičius žmonių panaudojo kompiuterį vidutiniškai kiekvieną dieną ar beveik kiekvieną dieną per praėjusius 3 mėnesius.

1 lentelė

Skaičius žmonių, kurie panaudojo kompiuterį, vidutiniškai, kiekvieną dieną ar beveik kiekvieną dieną per praėjusius 3 mėnesius (%)

Šalis	2003	2004	2005	2006	2007
Slovakija	--	39	43	43	46
Estija	--	34	43	43	45
Slovėnija	--	34	37	43	43
ES-27	--	34	41	42	46
Vengrija	--	25	31	40	45
Latvija	--	24	29	36	41
Lenkija	--	23	28	31	34
Lietuva	18	21	24	30	34
Čekija	19	23	22	30	33
Bulgarija	--	14	--	20	25
Rumunija	--	8	--	17	18

Šaltinis: Eurostat [10]

Kompiuterių naudojimas beveik visose Rytų Europos šalyse kasmet didėja. Matyti, kad 2004-2007 metais Slovakijoje, Estijoje ir Slovėnijoje 3 mėnesius kasdien kompiuteriu naudojasi didesnis skaičius žmonių nei Europos Sąjungos vidurkis. Paskutinėje vietoje Bulgarija ir Rumunija, kuriose kompiuteriu kasdien 2007 m. naudojasi atitinkamai 25% ir 18 %. Lietuvoje šis procentas siekia 34 % t.y tik 2004 metų ES vidurkis, tačiau šis rodiklis kyla, ir, atsižvelgiant į kaimyninių šalių duomenis, kurių ekonominė situacija šalyje panaši, matyti, kad jis dar turėtų kilti. Tai reiškia, kad vis daugiau žmonių naudojasi kompiuteriu kasdien arba beveik kasdien. Dar daugiau naudosis, todėl kompiuterinio raštingumo, tame tarpe ir el. atskirties, problemos tampa vis aktualesnės žmonėms.

Kompiuterio vartojimo Rytų Europoje analizei, 2 lentelėje pateikiami žmonių vidutiškai kartą per savaitę naudojančių kompiuterį duomenys.

2 lentelė

Procentinis dydis individų, kurie panaudojo kompiuterį, vidutiniškai, mažiausiai kartą per savaitę (bet ne kiekvieną dieną) per praėjusį mėnesį.

Šalis	2004	2005	2006	2007
Slovakija	--	16	15	14
Estija	--	14	12	15
Slovėnija	--	11	11	10
ES-27	--	12	12	12
Vengrija	--	11	10	12
Latvija	--	12	13	13
Lenkija	--	12	12	12
Lietuva	13	13	14	13
Čekija	13	13	14	15
Bulgarija	--	7	--	8
Rumunija	--	6		11

Šaltinis: Eurostat [10]

Analizuojant Rytų Europos žmonių naudojimosi kompiuteriu mažiausiai kartą per savaitę per paskutinį mėnesį rezultatus, matyti, kad jie gana optimistiški. Dauguma Rytų Europos šalių, tame tarpe ir Lietuva, jau lenkia ES-27 vidurkį. Mažiausiai kartą savaitėje per paskutinį mėnesį Lietuvoje kompiuteriu naudojasi 12 iš 100 žmonių. Po kurio laiko šie žmonės papildys 1 lentelėje esančius duomenis apie kasdien besinaudojančius kompiuteriu, o jų gretas užims kiti.

Toliau, analizuojant kompiuterių bei interneto naudojimą Rytų Europoje bei Lietuvoje, 3 lentelėje vaizduojami interneto ir plačiajuosčio ryšio tinklo naudojimo mastai 2006-2007 m. Rytų Europoje.

3 lentelė

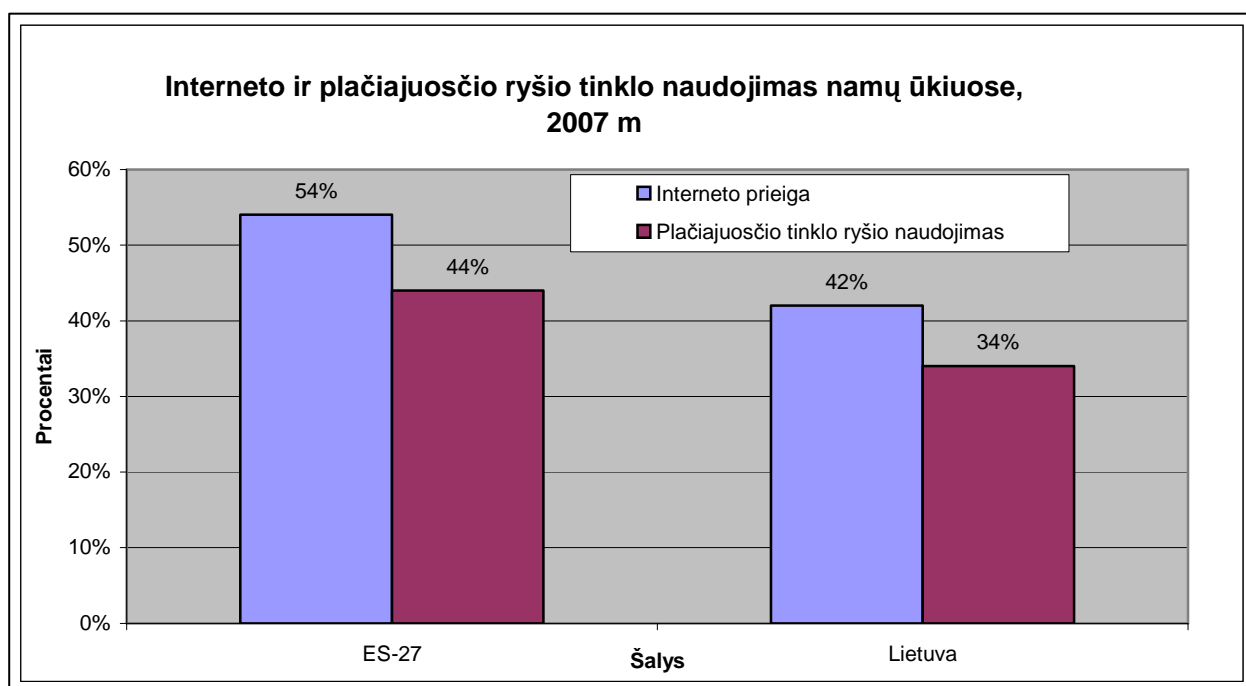
Interneto ir plačiajuosčio ryšio naudojimas namų ūkiuose, (%)

Šalis	Interneto prieiga		Plačiajuosčio tinklo ryšio naudojimas	
	2006	2007	2006	2007
Čekija	29	35	17	28
Estija	46	53	37	48
Latvija	42	51	23	32
Bulgarija	17	19	10	15
Lietuva	35	44	19	34
Vengrija	32	38	22	33
Rumunija	14	22	5	8
Slovėnija	54	58	34	44
Slovakija	27	46	11	27

Šaltinis: Eurostat [10].

Matome, kad Rytų Europa yra daug žemesniame lygmenyje negu ES vidurkis atsižvelgiant į prieigą prie interneto bei plačiajuosčio tinklo ryšio naudojimą namų ūkiuose. Naujos valstybės narės Bulgarija ir Rumunija lieka užnugaryje, bet manoma, kad dėka e. įtraukties ir fondų, skirtų infrastruktūros vystymui, šitie skaičiai netrukus pakils.

Lietuva šiuo klausimu sparčiai vežasi ES-27 vidurkį. Duomenys grafiškai vaizduojami 2 paveikslėlyje.

Šaltinis: Eurostat [10].

2 pav. Interneto ir plačiajuosčio ryšio tinklo naudojimas namų ūkiuose

Interneto naudojimas Lietuvoje auga. Nuo 2006 metų iki 2007ųjų jis padidėjo 9% ir siekė 44% namų ūkių. Plačiajuosčio tinklo ryšio naudojimas (elektroniniu ryšiu teikiamas nuolatinis duomenų perdavimas, kurio sparta yra ne lėtesne nei 512 kbps) 2007 metais siekė 34%, o tai 15% daugiau nei 2006 metais Lietuvoje. Lietuvoje plačiajuosčiu tinklo ryšiu naudojami 81% visų internetu besinaudojančių namų ūkių. Šis rodiklis 2007 metais pasiekė ES-27 rodiklį. 27 Europos šalių vidurkis internetu naudojantis plačiajuosčio tinklo ryšio prieiga 2007 – 81 %.

Tačiau nors internetu bei plačiajuosčio ryšio tinklu naudojami vis daugiau Europos žmonių, tačiau egzistuoja didelis skirtumas tarp bendro ES-27 bei kitų valstybių naudojimosi internetu lygio, ir kitų, socialiai pažeidžiamų žmonių grupių.

Europos Komisija formuluoja uždavinį perpus sumažinti vidutinio ES gyventojų ir tam tikrų atskirties pavojaus grupių skirtumus.

4 lentelėje pateikiami 2007 metų naudojimosi internetu bent kartą savaitėje Rytų Europos šalių duomenys, išskiriant vartotojus pagal lytį bei amžių.

4 lentelė

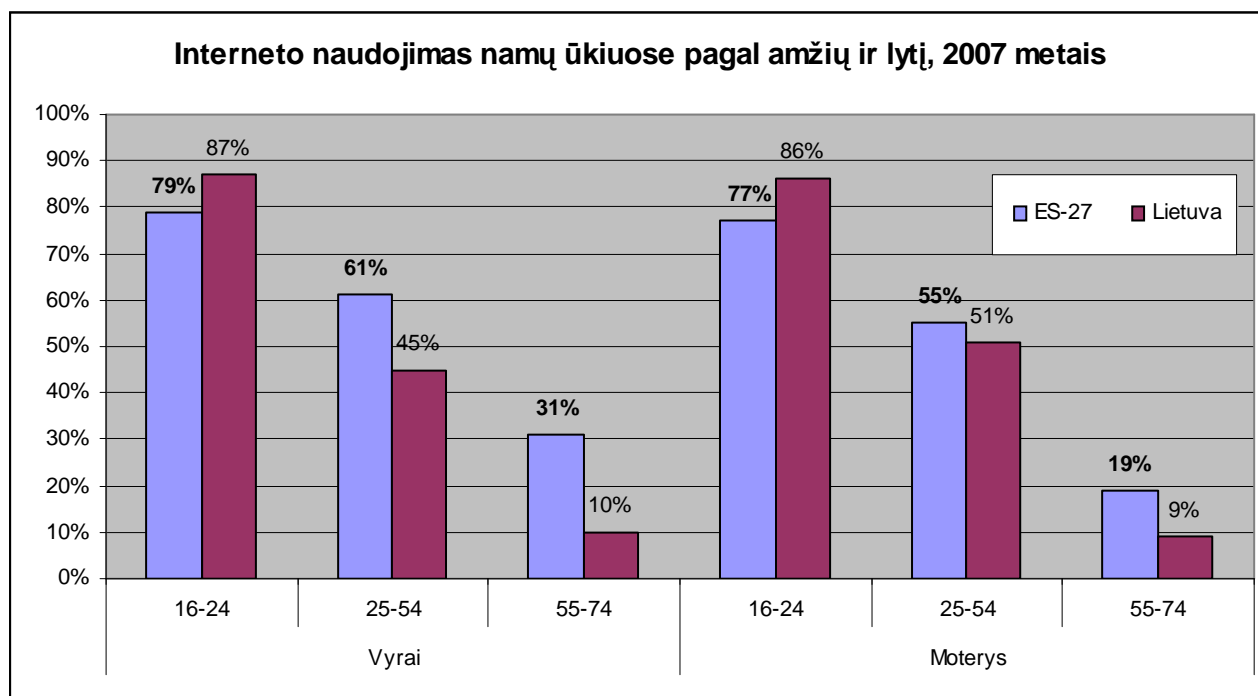
Interneto naudojimas namų ūkiuose pagal amžių ir lytį, 2007 metais (%)

Šalis	Bendras naudojimas, %	Vyrai			Moterys		
		16-24	25-54	55-74	16-24	25-54	55-74
ES-27	54	79	61	31	77	55	19
Bulgarija	19	55	32	7	61	33	5
Čekija	35	73	49	21	74	44	11
Estija	53	89	64	19	92	71	22
Latvija	51	90	57	15	93	58	14
Lietuva	44	87	45	10	86	51	9
Vengrija	38	81	54	21	79	57	16
Lenkija	41	77	41	12	77	40	8
Rumunija	22	50	23	4	48	21	2
Slovėnija	58	83	56	16	82	58	9
Slovakija	46	86	56	14	73	59	10

Šaltinis: Eurostat [10].

Matyti, kad visose šalyse didelis skirtumas tarp amžiaus ir naudojimosi internetu žmonių skaičiaus. ES-27 bei visose Rytų Europos šalyse internetu daugiausiai naudojami jaunimas nuo 16 iki 24 metų. Tuo tarpu vyresnio amžiaus (55-74 m.) žmonės retai naudojami internetu. Rumunijoje vos 2 vyresnio amžiaus moterys ir 4 vyrai iš 100 naudojami internetu. Senyvo amžiaus žmonių gebėjimas naudotis internetu yra užduotis, kurią reiktų spręsti tiek Rumunijoje, tiek kitose Rytų Europos šalyse.

Lietuvos gyventojų naudojimosi internetu namų ūkiuose bei ES-27 rodikliai grafiškai palyginami 2 paveikslėlyje.

Šaltinis: Eurostat [10]

3 pav. Interneto naudojimas pagal amžių ir lytį 2007 m.

Kaip matome iš grafiko 2 paveikslėlyje, Lietuva Europos šalių vidurkio rodiklį kelia tik jaunimo naudojimosi internetu srityje. Lietuvoje internetu bent kartą savaitėje naudojasi beveik 10% didesnis didelis skaičius 16-24 metų žmonių. Kitose dvejose amžiaus grupėse naudojimosi internetu rodikliai Lietuvoje mažesni nei ES-27. Ypatingai tai pastebima analizuojant senyvo amžiaus žmonių naudojimosi internetu duomenis. Jie 2007 metais vidutiniškai 15% mažesni nei bendri Europos 27 šalių vidurkio duomenys.

Tam būtina sparčiau vykdyti el. įtraukties politiką, informacijos ir ryšių technologijos pagalba suteikiant vyresnio amžiaus žmonėms galimybę kiek galima ilgiau gyventi nepriklausomai, pritaikant naujas technologijas sėkmingiau realizuoti savo asmeninius poreikius.

2.2 Vartotojų IT įgūdžiai.

Naujovės bei informacinių ir ryšių technologijų (IRT) įsisavinimas yra dvi svarbios atnaujintos Lisabonos darbotvarkės ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui sudedamosios dalys. IRT reikšmė Europos ekonomikai gerinant produktyvumą ir kuriant žinių reikalaujančius produktus bei paslaugas yra didžiulė. Neturėdami reikalingų e. įgūdžių žmonės negalės naudotis e. prekybos ir e. vyriausybės programomis ir visapusiškai dalyvauti informacinėje visuomenėje. Be to, dėl e. įgūdžių stokos kyla daugiau socialinių ir švietimo kliūčių, o tai trukdo mokytis visą gyvenimą ir tobulinti įgūdžius [3].

2007 metų Rytų Europos šalių gyventojų IT įgūdžių rezultatai aprašyti 5 lentelėje.

5 lentelė

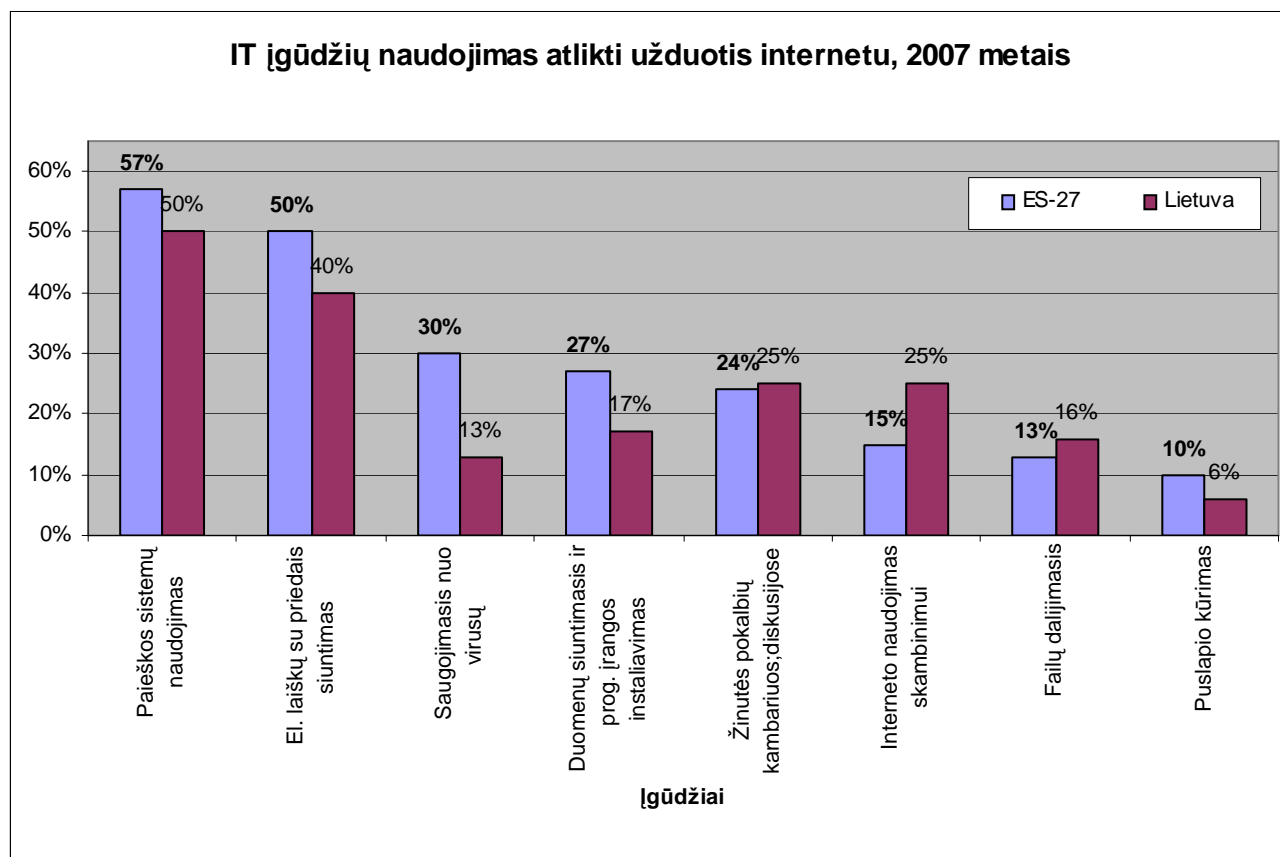
IT įgūdžių naudojimas, 2007 metais (%)

Šalis	Paiėskos sistemų naudojimas	El. laiėškų su priedais siuntimas	Saugojimas nuo virusų	Duomenų siuntimas ir prog. įrangos instaliavimas	Žinutės pokalbių kambariuos; diskusijose	Interneto naudojimas skambinimui	Failų dalijimasis	Puslapio kūrimas
ES-27	57	50	30	27	24	15	13	10
Bulgarija	32	27	8	6	20	16	10	4
Čekija	50	49	12	12	18	17	6	9
Estija	61	59	23	26	43	28	22	18
Latvija	58	48	5	16	34	21	13	7
Lietuva	50	40	13	17	25	25	16	6
Vengrija	54	48	21	20	27	13	12	9
Lenkija	48	35	13	14	23	15	12	7
Rumunija	23	21	5	6	12	5	7	4
Slovėnija	58	49	29	24	24	12	20	12
Slovakija	62	55	10	14	21	16	9	9

Šaltinis: Eurostat [10]

ES vidurkis lyginant įgūdžių lygmeniu yra netoli nuo rytinių šalių, ir kai kurių iš jų šalių rodikliai yra didesni nei vidurkis. Tai labai padraėsinanti statistika, nes gyventojų mokėjimas naudotis kompiuteriu pabrėžia, išryėškina, akcentuoja vystymosi, augimo galimybę.

Lietuvos bei 27 Europos šalių vidurkio rodikliai IT įgūdžių naudojimo klausimu palyginami 3 paveiksle.

Šaltinis: Eurostat [10]

4 pav. IT įgūdžių naudojimas, 2007 metais

Matyti, kad vidutinis Europos sąjungos pilietis dažniausiai naudojasi paieškos sistemomis. 57 iš 100 žmonių Europoje bandė ieškoti informacijos šiomis sistemomis 2007 metais. Mažiausias procentas žmonių, t.y 10% praėjusiais metais Europos sąjungoje bandė kurti tinklapius, tačiau šie naudojami IT įgūdžiai nėra tokie reikšmingi kaip mokėjimas siųsti elektroninius laiškus su priedais (50%), apsisaugoti nuo virusų (30%) bei duomenų parsisiuntimas ir programinės įrangos instaliavimas (27%).

IT įgūdžių lygmeniu Lietuva ne daug atsilieka, o kartais net ir lenkia ES-27 šalių vidurkį. Lietuvoje daugiau nei vidutiniškai Europoje yra skambinami bei kalbama internetu.

Tačiau tai apibendrinti Lietuvos piliečių IT įgūdžių duomenys.

Norint akcentuoti vyresnio amžiaus žmonių (55-74 m.) naudojimosi internetu problemas, 6 lentelėje pateikti Eurostat duomenys, parodant vyresnio amžiaus žmonių naudojimosi internetu įgūdžių rodiklius Rytų Europoje bei ES-27. Respondentams buvo užduotos 6 užduotys, kurių atlikimo rezultatų rodikliai pateikiami paskutiniuose stulpeliuose.

6 lentelė

55-74 m. IT įgūdžių naudojimas atlikti užduotis internetu, 2007 metais (%)

Šalis	Paieškos sistemų naudojimas	El. laiškų su priedais siuntimas	Žinutės pokalbių kambariuose; diskusijose	Interneto naudojimas skambinimui	Failų dalijimasis	Puslapio kūrimas	Atliko 1-2 užduotis internetu	Atliko 3-4 užduotis internetu	Atliko 5-6 užduotis internetu
ES-27	28	23	5	5	2	3	20	8	1
Bulgarija	7	6	3	3	--	--	4	3	--
Čekija	20	19	4	4	1	2	13	6	2
Estija	24	21	10	--	--	--	14	--	--
Latvija	18	12	6	3	1	1	12	6	1
Lietuva	11	8	3	3	1	1	6	4	1
Vengrija	21	18	7	4	2	2	12	8	1
Lenkija	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Rumunija	4	3	--	1	--	--	3	1	--
Slovėnija	18	13	4	2	1	1	12	5	1
Slovakija	17	13	2	3	0	2	13	4	0

Šaltinis: Eurostat [10].

Senyvo amžiaus žmonių (6 lentelė) ir bendro Europos šalių IT įgūdžių naudojimo 2007 metais (5 lentelė) duomenys labai skiriasi. Matyti, kad vyresni žmonės beveik nesinaudoja duomenų dalijimusi, atlieka ne daug užduočių internetu. Rytų Europos šalių duomenys žymiai prastesni nei bendro 27 ES šalių vidurkio. Tai parodo, kad visose naujai priimtose Europos šalyse turi būti vykdoma senyvo amžiaus žmonių el. įtrauktis.

Lietuvos bei ES-27 bendras ir vyresnio amžiaus žmonių IT įgūdžių naudojimas atliekant užduotis internetu palyginimas 7 lentelėje. Rezultatai grafiškai pateikiami 4 paveiksle.

7 lentelė

ES-27 ir Lietuvos 55-74 m. žmonių IT įgūdžių naudojimas atlikti užduotis internetu palyginimas (%)

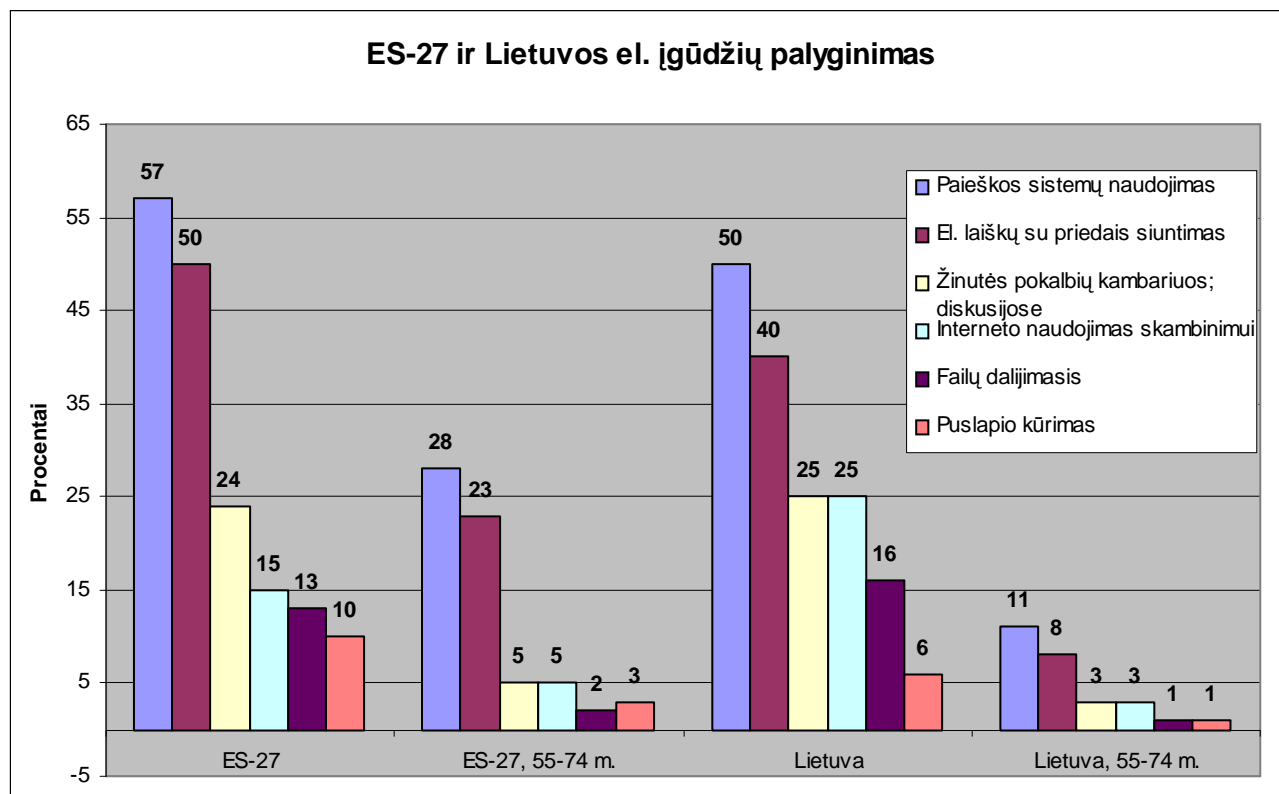
Šalis	Paieškos sistemų naudojimas	El. laiškų su priedais siuntimas	Žinutės pokalbių kambariuose; diskusijose	Interneto naudojimas skambinimui	Failų dalijimasis	Puslapio kūrimas
ES-27	57	50	24	15	13	10
ES-27, 55-74 m.	28	23	5	5	2	3
Lietuva	50	40	25	25	16	6
Lietuva, 55-74 m.	11	8	3	3	1	1

Šaltinis: Eurostat [10].

Analizuojant lentelės duomenis, pastebimai matyti, kad senyvi žmonės tiek Lietuvoje, tiek visoje Europoje, turi daug mažiau IT įgūdžių, reikalingų atlikti įvairias užduotis internetu. Tačiau Lietuvoje šie duomenys kelis kartus prastesni nei bendras Europos sąjungos šalių vidurkis.

Tik 11 iš 100 55-74 metų žmonių Lietuvoje 2007 metais bent kartą naudojo paieškos sistemas, 8 iš 100 žmonių siuntė el. laiškus su priedais.

Rezultatai grafiškai pateikiami 5 paveiksle.

Šaltinis: Eurostat [10]

5 pav. ES-27 ir Lietuvos el. įgūdžių palyginimas

Senyviems žmonėms el. įgūdžiai suteikia galimybes kuo ilgiau gyventi nepriklausomai. Kompiuterio, skaitmeninės televizijos, mobiliojo telefono ir kitų naujų technologijų naudojimas padeda sėkmingiau realizuojant asmeninius poreikius.

Neturėdami reikalingų el. įgūdžių senyvi žmonės negalės naudotis el. prekybos ir el. vyriausybės programomis ir visapusiškai dalyvauti informacinėje visuomenėje. Dėl el. įgūdžių stokos kyla daugiau socialinių ir švietimo kliūčių, o tai trukdo mokytis visą gyvenimą ir tobulėti. Demografinės prognozės teigia, kad procentinis vyresnio amžiaus žmonių skaičius Europoje kils, todėl šią problemą būtina kuo greičiau spręsti. [6]

2.3 IT mokymosi lygmuo.

Vienas iš pagrindinių Rygos ministrų konferencijos tikslų – gerinti gyventojų kompiuterinę kompetenciją, sumažinti socialinę atskirtį informacinių ir komunikacinių technologijų srityje. [8] Siekiant užtikrinti gyventojų kompiuterinę kompetenciją ir socialinę sanglaudą, būtinas nuolatinis mokymasis, profesinės ir asmeninės veiklos tobulinimas, nes žinios ir gebėjimai tampa pagrindine visų visuomenės sričių varomąja jėga. Greitas ir paprastas informacijos pasiekiamumas, informacinių paslaugų plėtra tampa pagrindine sąlyga sprendžiant ekonominius ir socialinius uždavinius. Šalių piliečiai turi visokeriopai siekti bei patvirtinti savo kompiuterinį raštingumą – turi būti organizuojami įvairių lygių kursai, rengiamos metodinės mokymo priemonės. [5]

Stebėdami kompiuterių naudojimosi, viešųjų interneto prieigos galimybių didėjimo statistiką, galime matyti, kad tik paskutiniaisiais 1-2 metais šalyse, turinčiuose mažesnę bendrą vartojimo produktą, jie pradėjo didėti. Kompiuterinių mokymosi kursų poreikis turi būti glaudžiai susijęs su kompiuterių, interneto prieigos galimybių didėjimu, nes tada atsiranda rinkos poreikis. Poreikis išmokti naudotis kompiuteriu namų ūkiuose ir įgyti geresnius naudojimosi kompiuteriu ir internetu el. įgūdžius, sąlygoja poreikį kursams. Pagal šį kriterijų Rytų Europos šalys yra geresnėje pozicijoje nei EU vidurkis.

Procentas žmonių, lankusių kompiuterių kursus 1-3 metų laikotarpyje.

8 lentelė

Žmonių, lankusių komp. kursus 1-3 metų laikotarpyje, skaičius, %

Šalis	2005	2006	2007
Slovakija	9	9	10
Estija	9	8	6
Slovėnija	10	10	12
ES-27	12	11	9
Vengrija	9	10	11
Latvija	11	8	10
Lenkija	7	7	7
Lietuva	7	8	7
Čekija	8	10	10
Bulgarija	--	6	5
Rumunija	--	5	6

Šaltinis: Eurostat [10]

Statistika teigia, kad šiuo metu kompiuterinio mokymosi kursus lanko vis daugiau naujų šalių narių žmonių. Tai reiškia, kad kompiuterinis raštingumas tose šalyse kils, nes vis daugiau žmonių įgys el. įgūdžių.

Aukštesnį kompiuterinį raštingumą turinčių šalių statistiniai duomenys mažėja, nes kompiuterinio mokymosi kursų rinkoje nebėra tokios paklausos.

Išanalizavus Europos vidurkio, Lietuvos rezultatus bei palyginus juos su Rytų Europos šalių rezultatais matyti, kad užsibrėžtų tikslų iki 2010 m. gali nepavykti įgyvendinti.

Detalesnė Rygos ministrų deklaracijos tikslų įgyvendinimo apžvalga sekančiame skyriuje.

2.4 Rygos ministrų deklaracijos tikslų įgyvendinimo pažanga

Analizuojant 2007 m. duomenis, apžvelgiama kaip Europos sąjungos šalims sekėsi įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.

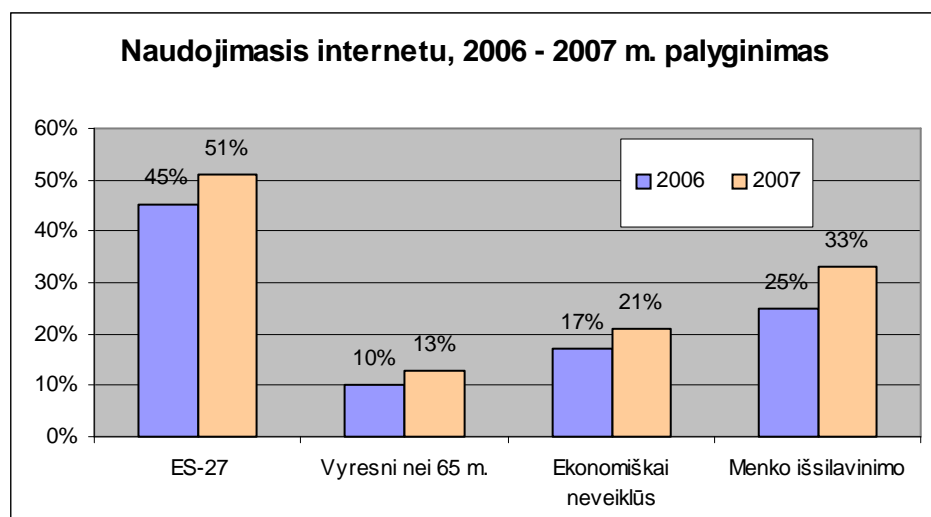
Naudojimasis internetu

Rygos ministrų deklaracijoje nurodytas tikslas: Per pusę sumažinti vidutinio ES gyventojų ir vyresnio amžiaus žmonių, neįgalių asmenų, moterų, menkesnį išsilavinimą turinčių grupių, bedarbių ir mažiau išsivysčiusių regionų naudojimosi internetu skirtumus [9].

2006 m. pabaigoje tebebuvo didelis skirtumas tarp vidutinio ES–27 gyventojų (45% nuolat naudojami internetu) ir kitų grupių, tai yra vyresnių nei 65 metų žmonių (internetu naudojami 10 %), ekonomiškai neveiklių (internetu naudojami 17 %) ir turinčių menką išsilavinimą (internetu naudojami 25 %).

2007 metais šie skaičiai siekė: 51%, 13%, 21%, 33%.

Šie duomenys pateikiami grafiškai žemiau esančiame 6 paveiksle.

Šaltinis: Eurostat

6 pav. Naudojimosi internetu 2006-2007 m. Europoje palyginimas

Iš dabartinių statistinių duomenų matyti, kad iki 2010 m. skirtumai tarp ES-27 ir kitų socialiai atskirtų grupių perpus nebus sumažinti.

Plačiajuosčio ryšio aprėptis.

Rygos ministrų deklaracijoje nurodytas tikslas: Galimybę naudotis plačiajuosčiu ryšiu turi turėti 90 % ES gyventojų [9].

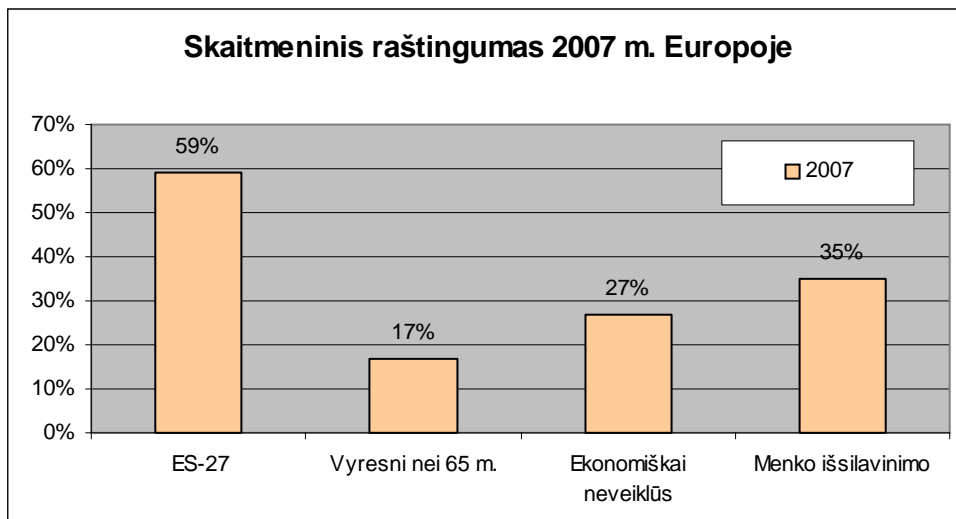
Šis tikslas buvo beveik įgyvendintas jau 2007 m. pabaigoje (šiuo ryšiu galėjo naudotis daugiau nei 81 % ES gyventojų), tačiau šalių ir regionų skirtumai išliko, pavyzdžiui, šiuo ryšiu gali naudotis tik 70 % kaimo vietovių gyventojų.

Skaitmeninis raštingumas

Rygos ministrų deklaracijoje nurodytas tikslas: Perpus sumažinti vidutinio ES gyventojų ir tam tikrų grupių, kurioms kyla atskirties pavojus, skirtumus [9].

2007 m. pabaigoje tebebuvo didelis ES-27 vidutinio gyventojų (59 % skaitmeninio raštingumo lygis buvo minimalus) ir kai kurių grupių, tai yra vyresnių nei 65 metų žmonių (17 % turėjo skaitmeninio raštingumo gebėjimų), ekonomiškai neveiklių (27 % turėjo skaitmeninio raštingumo gebėjimų) ir turinčių menką išsilavinimą (35 % turėjo skaitmeninio raštingumo gebėjimų) skirtumas.

Šie duomenys pateikiami grafiškai žemiau esančiame 7 paveiksle.

Šaltinis: Eurostat

7 pav. Skaitmeninis raštingumas 2007m. Europoje

Iš dabartinių statistinių duomenų matyti, kad iki 2010 m. skirtumai tarp ES-27 ir kitų socialiai atskirtų grupių, kurios kyla atskirties pavojus perpus sumažinti nebus.

Viešųjų tinklaviečių prieinamumas

Tikslas: Visos viešosios tinklavietės turi atitikti Tinklaviečių turinio prieinamumo gaires 1.0., nes tai ypač svarbu neįgaliems asmenims [9].

2007 m. pabaigoje šis tikslas dar nebuvo pasiektas (tik nedaugelis patikrintų viešųjų tinklaviečių visapusiškai atitiko šias gaires).

Apibendrinimas.

Rygos ministrų deklaracijos tikslų įgyvendinimo pažanga 2007 m. nėra pakankama ir daugelio Rygoje nustatytų tikslų iki 2010 m. gali nepavykti pasiekti.

Atskirų Europos šalių pastangos nėra sistemiškai valdomos, taip pat trūksta bendradarbiavimo tarp atskirų šalių, politikų dėmesio. Išsiplėtus Europos Sąjungai, dar labiau padidėjo socialinė ir ekonominė atskirtis, o tai daro neigiamą įtaką sanglaudai ir klestėjimui. Todėl reikia dėti gerokai daugiau pastangų siekiant įgyvendinti el. įtrauktį ir pasiekti Rygoje nustatytus tikslus [3].

2.5 Tolimesnės Rygos ministrų deklaracijos tikslų vykdymo gairės

Europos Komisijos komunikatas nurodo būdus, kaip bus dedama gerokai daugiau pastangų siekiant Rygoje nustatytų tikslų. Tokia ES iniciatyva yra labai pagrįsta, nes leidžia užtikrinti lygias teises informacinėje visuomenėje visiems piliečiams, nepaisant tautybės, lyties, amžiaus, gyvenamosios vietos, socialinės padėties ir kitų faktorių. Europos el. įtraukties iniciatyvoje yra numatyti nuoseklūs veiksmai trijose srityse:

- Sukurti sąlygas visiems dalyvauti informacinėje visuomenėje.
- Skatinti aktyvesnę grupių, kurioms kyla atskirties pavojus, dalyvavimą informacinėje visuomenėje.
- Integruoti el. įtraukties veiklas, norint pasiekti kuo didesnę išliekamąjį poveikį.

Vienu iš svarbiausių akcentų visuose Europos Komisijos dokumentuose dėl el. įtraukties pažymėtina vartotojų įgūdžių akcentavimas. Jei ankstesni programiniai dokumentai buvo koncentruoti į techninės įrangos diegimo, infrastruktūros plėtros, informacinių resursų kūrimo, prieigos galimybių didinimo ir panašius technologinio pobūdžio klausimus, tai dabar pagrindiniu tampa vartotojo įgūdžių klausimas, formuluojamas kaip kompiuterinis raštingumas.

Tačiau, pirmiausia, el. įtrauktis turėtų tapti labiau pastebima, jai daugiau dėmesio turėtų skirti politikai ir suinteresuotosios šalys. Antra, turėtų būti sudarytos tinkamos sąlygos (įperkamos ir prieinamos technologijos bei gebėjimai naudotis IRT), o prireikus priimti atitinkami teisės aktai. Be to, suinteresuotųjų šalių pastangos teikti veiksmingas ir įtrauktis IRT pagrįstas paslaugas turi būti darnesnės ir skiriamos konkrečioms prioritetams. [3]

Dabar Komisija ragina Europos Parlamentą, šalis nares, regionus ir suinteresuotąsias šalis pereiti nuo žodžių prie darbų, kad el. įtrauktis taptų realybe. Bendri veiksmai pagerins verslo

galimybes ir padės sukurti informacinę visuomenę, kurioje visi galės dalyvauti vienodomis sąlygomis [6].

3. PILIEČIŲ NUOMONĖS TYRIMAS EL. ĮTRAUKTIES POLITIKOS KONTEKSTE

Norint vykdyti atskirtų socialinių grupių el. įtrauktį, pirmiausia reikia apibrėžti grupes žmonių, kurioms labiausiai gresia el. atskirtis, pažymint tokių grupių amžių, gyvenamąją vietą, kompiuterinį raštingumą, el. įgūdžius, bei kokiomis priemonėmis reiktų sumažinti šią atskirtį [12].

3.1 Europos IT specialistų nuomonės tyrimas el. įtraukties klausimu

Norėdamas nustatyti tolimesnę el. įtraukties politikos kryptį Europoje, ECDL fondas 2007 m. pradžioje atliko tyrimą. Apklausos būdu atliktu tyrimu buvo norima išsiaiškinti, kuri socialinė grupė Europoje yra labiausiai atskirta nuo informacinės visuomenės, ir kokiomis priemonėmis reiktų sumažinti šią atskirtį.

Atsakymus į klausimus pateikė Europos informatikų profesionalų sąjungos (CEPIS) [17] nariai iš įvairių Europos šalių.

Tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad labiausiai Europoje reiktų remti vyresnio amžiaus žmones. Taip mano net 71 % apklaustųjų. Taip pat didelė dalis (67.9 %) teigė, kad labiausiai atskirta žemesnį išsilavinimą įgijusių asmenų socialinė grupė.

Paprašyti eilės tvarka nuo 1 iki 6 pagal svarbą įvertinti tai, kokių priemonių turi būti imtasi skatinant e-įterptį Europoje, net 41,2 % apklaustųjų 6 įvertino kompiuterinio raštingumo ir įgūdžių gerinimą.

Apklausos metu taip pat nustatyta, kad didžiausias barjeras norint sukurti vieningą informacinę visuomenę yra būtinų vartotojiškų įgūdžių trūkumas. Kitu svarbiu barjeru minimas nežinojimas arba ignoravimas to, kaip IRT gali pagerinti gyvenimo kokybę.

Remiantis anketos rezultatų duomenimis 3 svarbiausi žingsniai senyvus žmones „įterpianč“ į socialinį ir ekonominį gyvenimą: viešų, padedančių įsisavinti IRT naudą, kampanijų rengimas; IT infrastruktūros sukūrimas; mokymosi kursų teikimas viešosiose įstaigose (bibliotekose, mokyklose ir pan.). [12]

Tačiau nors tyrime ir dalyvavo įvairių šalių atstovai, tačiau Europos IT specialistų tyrimo metu gauti rezultatai gali neatitikti realios situacijos konkrečioje šalyje – tam dar reikalinga ir eilinių vartotojų apklausa konkrečioje šalyje.

3.2 Lenkijos piliečių nuomonės tyrimas el. įtraukties klausimu

Lenkijoje Liublino technologijos universitete buvo vykdytas piliečių nuomonės tyrimas el. įtraukties klausimu. Jo metu buvo analizuota, kokių priemonių reiktų imtus pirmiausia, norint sparčiau vykdyti el. įtrauktį Lenkijoje [11]

Lietuva ir Lenkija panašios demografiniais, ekonominiais ir istoriniais aspektais. Europos sąjungoje abi šios šalys naujokės. Laisvoji rinka šalyse daug trumpiau nei kitose ES šalyse, o tai veikia IT išsivystymą ir įgūdžių lygmenį šalyje.

Norint nustatyti, ar atskirų šalių piliečių nuomonė dėl tolimesnės el. įtraukties politikos šalyje atitinka Europos IT specialistų apklausos rezultatus, numatančius tolimesnę el. įtraukties vykdymo politiką Europos sąjungos šalyse, atlikta Lietuvos eilinių vartotojų apklausa, kuri palyginta su Lenkijoje vykdytos apklausos rezultatais bei Europos IT specialistų nuomone.

3.3 Piliečių nuomonės tyrimas Lietuvos el. įtraukties politikos kontekste

Nors ankstesniame ECDL fondo tyrime dalyvavo ir Lietuvos atstovai, jis parodo visos Europos rezultatus. Norint efektyviai sumažinti el. atskirtį Lietuvoje, reikia žinoti esamą padėtį Lietuvos, o ne tik visos Europos mastu.

Tyrimo tikslas - išsiaiškinti tas žmonių grupes, kurios labiausiai atskirtos nuo informacinės visuomenės Lietuvoje, atsižvelgiant į amžių, gyvenamąją vietą, lytį, kompiuterinį raštingumą bei galimybes naudotis plačiajuosčiu ryšiu, ir, kokių priemonių turi būti imtasi, norint sumažinti šią atskirtį.

Tyrimas atliktas aljanso “Langas į ateitį” [21] kompiuterinio mokymosi kursuose, kurie 2008 metų vasario – balandžio mėnesiais vyko įvairiuose Lietuvos miestuose bei miesteliuose aljanso įsteigtuose viešuosiuose prieigos taškuose.

Tyrimo Lietuvoje imtimi pasirinkti ne Lietuvos IT specialistai, o kompiuterių mokymo centrų lankytojai (430 piliečių), nes tai kompiuterinio raštingumo plėtros bei el. įtraukties politikos klausimais suinteresuoti įvairaus amžiaus, išsilavinimo, mieste ir užmiestyje gyvenantys žmonės. Tokiu būdu gaunami realūs duomenys apie reikiamą socialinių grupių el. įtrauktį Lietuvoje.

Tyrimas buvo vykdomas anketinės apklausos būdu.

Tyrimo anketa sudarytas iš dviejų dalių. Pirmojoje dalyje respondentai pateikia duomenis apie save. Apklausos dalyvio prašoma nurodyti savo amžių, lytį, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, bei kitus duomenis. Antroji anketos dalis sudaryta iš 5 žemiau pateiktų klausimų.:

1. Jūsų manymu, kurios socialinės grupės yra labiausiai atskirtos nuo informacinės visuomenės vystymosi?

2. Prioriteto tvarka nurodykite sritis, kurias reiktų vykdyti įgyvendinant el. įtraukties politiką Lietuvoje?
3. Jūsų manymu, kokios didžiausios kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę Lietuvoje?
4. ES narės išreiškė ypatingą susirūpinimą vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimu socialiniame ir ekonominiame gyvenime. Jūsų nuomone, kokie turėtų būti 3 svarbiausi tokios ilgo laikotarpio strategijos įgyvendinimo Lietuvoje žingsniai?
5. Jūsų nuomone, kokių priemonių turi būti imtasi plėtojant el. įtraukties politiką Lietuvoje?

Anketos pavyzdys pateikiamas 2 priede.

Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo respondentai – įvairaus amžiaus bei išsilavinimo žmonės, šalia anketos klausimų pateikiami informacinių technologijų terminų paaiškinimai. Mokymo centrų darbuotojams pateiktas išsamesnis tyrimo aprašas, kad galėtų pagelbėti klausimo nesuprantančiajam lankytojui.

Atlikto tyrimo rezultatai analizuoti programa Microsoft Excel bei grafiškai palyginti su ECDL fondo ir kaimyninės Lenkijos vykdytų panašių tyrimų rezultatais.

3.3.1 Duomenys apie respondentus.

Atlikus anketinį tyrimą gauta 441 anketa, tačiau 11 anketų atmesta dėl nekorektiško jų užpildymo. Minėtieji respondentai atsakė tik į keletą pirmųjų klausimų. Tyrimo rezultatai gauti analizuojant kitas 430 anketų.

Pirmojoje dalyje respondentai pateikia duomenis apie save. Apklaustos dalyvio prašoma nurodyti savo amžių, lytį, išsilavinimą, gyvenamąją vietą, bei kitus duomenis. Išanalizavus šiuos duomenis gauti respondentų pasiskirstymo pagal amžių duomenys vaizduojami 9 lentelėje.

9 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Amžius	žm. skaičius	žm. procentinis pasiskirstymas
16-25 m.	47	10,93%
26-40 m.	171	39,77%
41-55 m.	165	38,37%
56-70 m.	47	10,93%
	Viso: 430	Viso: 100%

Šaltinis: Sudaryta autorės

Matome, kad daugiausiai anketų atsakė darbingo amžiaus (26-55 metų) žmonės. Tai socialiai aktyvūs žmonės, kurių nuomonė el. atskirties atžvilgiu laikytina vertingiausia nustatant realią el. įtraukties reikmės situaciją šalyje.

Aljanso “Langas į ateitį” rengiamus kompiuterių kursus daugiausiai ir lanko, ir savo kompiuteriniu įgūdžių gerinimu labiausiai susirūpinę dirbantieji žmonės. Tai matyti 10 lentelėje, analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal užsiėmimą.

10 lentelė

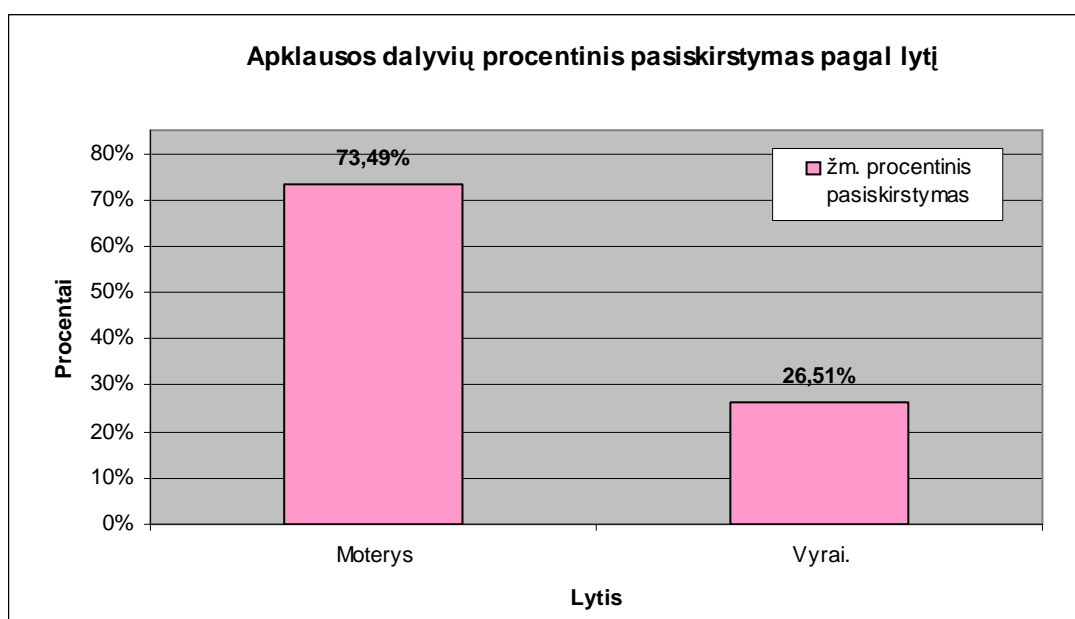
Respondentų pasiskirstymas pagal užsiėmimą

Užsiėmimas	žm. skaičius	žm. procentinis pasiskirstymas
Studentai	6	1,4%
Bedarbiai	9	2,09%
Dirbantys	404	93,95%
Pensininkai	11	2,56%

Šaltinis: Sudaryta autorės

Kompiuterių kursus ir el. įgūdžių tobulinimą viešųjų interneto centro kompiuterių mokymosi kursuose apklaustieji pasirinko tam, kad galėtų kompiuteriu naudotis darbui arba asmeniniams poreikiams tenkinti, o daugiausiai respondentų įgytas žinias panaudos ir darbe, ir asmeniniams poreikiams tenkinti.

Didžiąją dalį anketų pildė moterys. Buvo apklausta 316 moterų ir 114 vyrų. 8 paveiksle matyti grafinis respondentų pasiskirstymas pagal lytį.

Šaltinis: Sudaryta autorės

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Vyrai rečiau nei moterys dirba naudojantis informacinėmis technologijomis, todėl ir su el. įgūdžių trūkumo problemomis nesusiduria taip dažnai.

Pagal išsilavinimą respondentai suskirstyti į 6 kategorijas. Detalesnis pasiskirstymas matyti 12 lentelėje.

11 lentelė

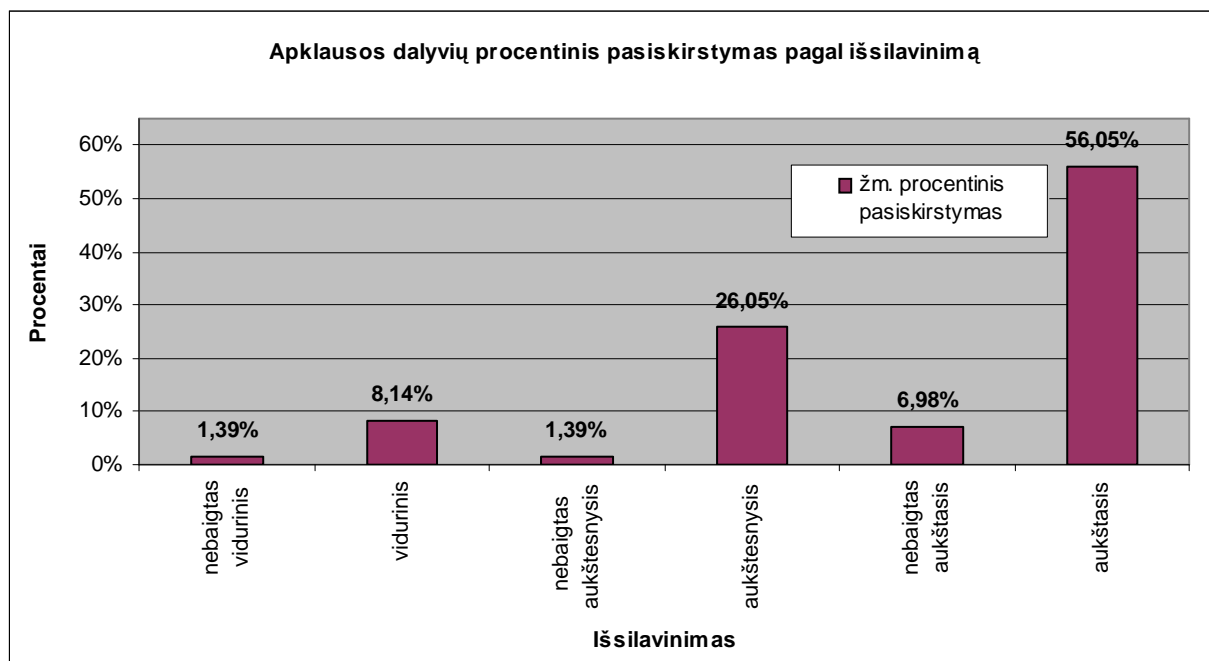
Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Išsilavinimas	žm. skaičius	žm. procentinis pasiskirstymas
nebaigtas vidurinis	6	1,39%
vidurinis	35	8,14%
nebaigtas aukštesnysis	6	1,39%
aukštesnysis	112	26,05%
nebaigtas aukštasis	30	6,98%
aukštasis	241	56,05%

Šaltinis: Sudaryta autorės

Daugiausia apklaustųjų įgiję aukštąjį išsilavinimą – 240 žmonių iš 430, ir aukštesnįjį – 112 žmonės. Galime daryti prielaidą, kad savo el. įgūdžių gerinimu susirūpinę išsilavinę žmonės, kurie mokslus baigė kiek anksčiau nei šalyje įsigalėjo informacinės technologijos. Tokie žmonės turi žinių reikalingų darbui, tačiau jiems trūksta el. įgūdžių tam darbui atlikti.

9 paveiksle matyti grafinis respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.

Šaltinis: Sudaryta autorės

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Iš grafiko duomenų matyti, kad dauguma tyrimo respondentų – išsilavinę Lietuvos miestų bei miestelių žmonės.

Apklaustų žmonių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą vaizduojamas 12 lentelėje.

12 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Gyvenamoji vieta	žm. skaičius	žm. procentinis pasiskirstymas
Miestas	212	49,3%
Miestelis	194	45,1%
Kaimas	24	5,60%

Šaltinis: Sudaryta autorės

Atlikto tyrimo respondentai gyvena įvairiuose Lietuvos vietovėse. Paprašyti nurodyti savo gyvenamąją vietą 212 respondentų nurodė – miestą, 194 – miestelį, o 24 kaimą.

Dauguma respondentų kompiuteriu naudojami 1-7 metus. Tokių asmenų grupė sudaro net 60% visų respondentų. Niekada kompiuteriu nesinaudojo apie 17 % respondentų.

Namuose kompiuterį turi 85% apklaustųjų.

Taigi respondentai seniai naudojami kompiuteriu, tačiau yra susirūpinę savo el. įgūdžiais, nes mano, kad jie yra nepakankami

Tyrimo imtimi pasirinkus kompiuterių mokymo centrų lankytojus, gauti apklausos duomenys atitiks žmonių, susirūpinusių el. įgūdžių gerinimu Lietuvoje apklausos rezultatus. Dauguma respondentų namie turi kompiuterį, tačiau neturi pakankamai el. įgūdžių juo naudotis namie ar darbe, Šie piliečiai susiduria su el. atskirties problemomis, todėl jie ir pasirinko kompiuterių mokymo kursus. Kadangi nagrinėjamos problemos respondentams aktualios ir kasdieniškos, bus gaunami realūs rezultatai apie reikiamą socialinių grupių el. įtrauktį Lietuvoje.

3.4 Lietuvos, Lenkijos ir ECDL fondo tyrimų rezultatų palyginimas

Atliktas tyrimas palygintas su Europos IT specialistų nuomonių tyrimu bei Lenkijos piliečių nuomonių tyrimu, siekiant nustatyti, ar Europos IT specialistų nuomonė atitinka Lenkijos ir Lietuvos žmonių nuomonę.

3.4.1 Labiausiai atskirtų soc. grupių tyrimas

Norint netapti socialiai atskirta socialine grupe pirmiausia reikia turėti galimybes naudotis IRT technologijomis [3]. Tai ypač svarbu mažas pajamas gaunantiems žmonėms bei žmonėms, gyvenantiems geografiniu požiūriu atskirtose vietovėse, kur nėra galimybės naudotis interneto ryšiu. Taip pat svarbus išsilavinimas ir atvirumas naujovėms. Psichologiniai barjerai tokie kaip: nesugebėjimas mokytis visą gyvenimą, netikėjimas savo gebėjimais ar konkuravimo baimė verčia žmones atsisakyti IRT teikiamų galimybių ir atsitraukti nuo tos socialinės ar ekonominės veiklos.

Pirmuoju anketos klausimu buvo norima išsiaiškinti labiausiai nuo informacinės visuomenės atskirtas socialines grupes. Tam buvo duoti 8 galimi variantai ir respondentų paprašyta pažymėti 3 labiausiai jų manymu atskirtas socialines grupes (anketos pavyzdys 2 priede). Respondentų atsakymų pasiskirstymas pateiktas 13 lentelėje.

13 lentelė

Labiausiai nuo IV atskirtos soc. grupės

Socialinės grupės	Procentinis pasiskirstymas	Respondentų atsakymų skaičius
Žmonės, neturintys galimybės naudotis IT teikiamomis paslaugomis	70,43%	299
Senyvi darbuotojai ir vyresnio amžiaus žmonės	60,00%	252
Mažiau išsilavinę žmonės	42,61%	178
Žmonės, gyvenantys geografiniu požiūriu atskirtose vietovėse	34,35%	146
Bedarbiai	20,87%	90
Neįgalieji	19,13%	82
Imigrantai, emigrantai, pabėgėliai	4,35%	17
Kita	3,72%	16

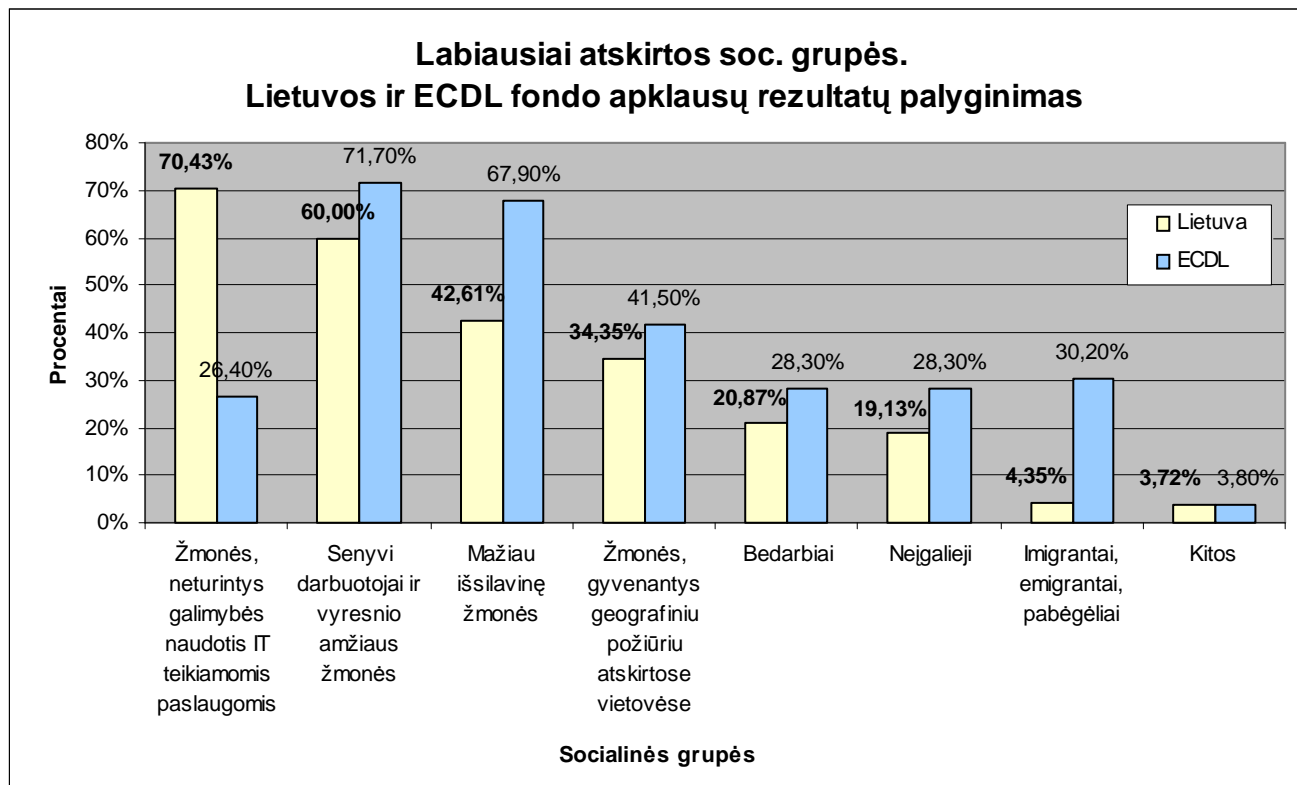
Šaltinis: Sudaryta autorės

Atlikto tyrimo rezultatų duomenimis 299 respondentai mano, kad labiausiai nuo informacinės visuomenės atskirti žmonės, neturintys galimybės naudotis IT teikiamomis paslaugomis, 252 mano, kad – senyvi darbuotojai ir vyresnio amžiaus žmonės. Respondentų teigimu, mažiau išsilavinę žmonės turėtų būti trečioji labiausiai nuo informacinės visuomenės atskirta socialinė grupė.

Žemiau pateikiamuose grafikuose tyrimo rezultatai lyginami su Europos IT specialistų bei Lenkijos piliečių atliktais tyrimais el. įtraukties politikos klausimu.

Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas.

10 paveiksle pateikiamas Lietuvos piliečių bei ECDL fondo vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos Lietuvoje bei Europoje grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

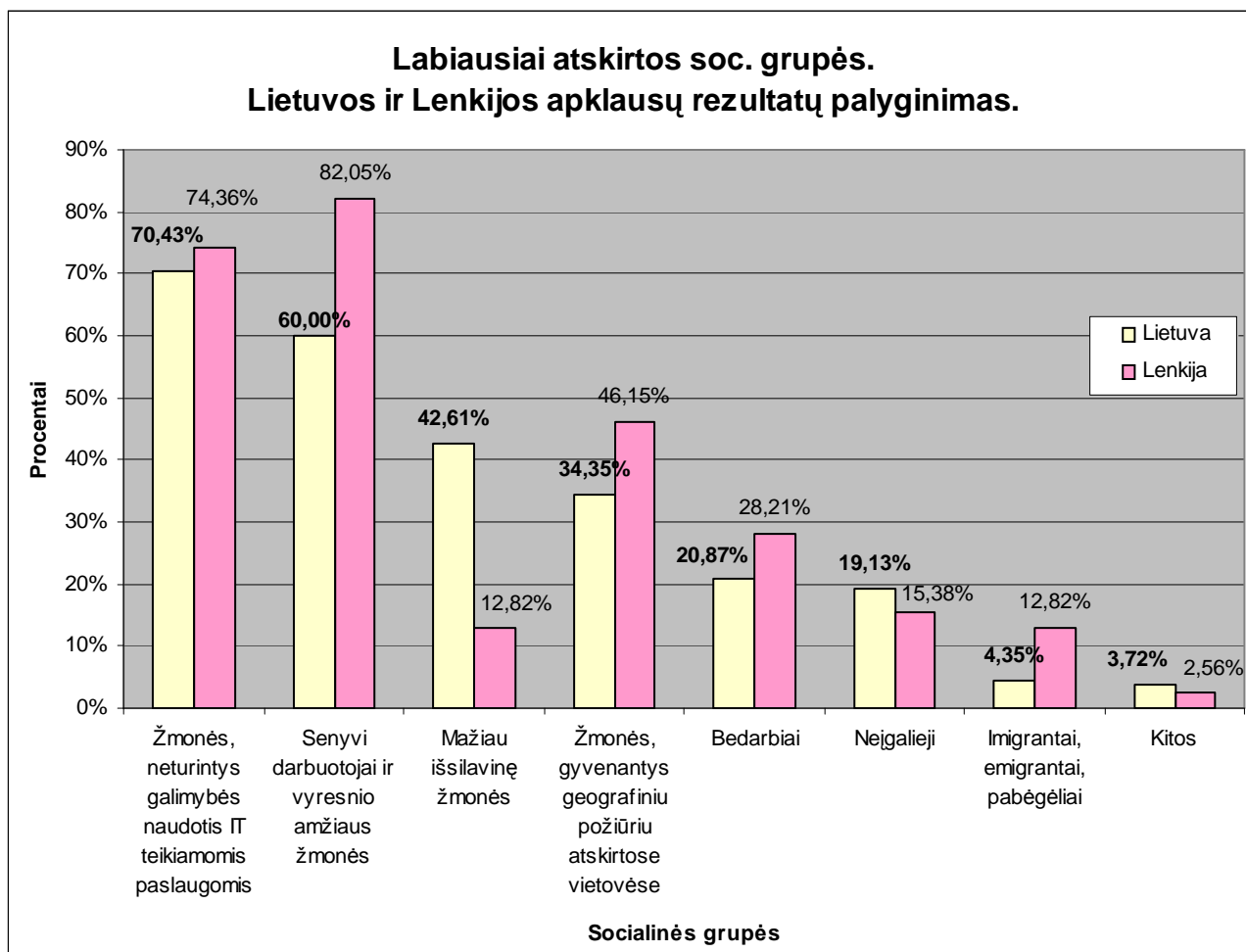
10 pav. Labiausiai atskirtos soc. grupės. Lietuvos ir ECDL fondo palyginimas

Daugiau kaip 71 % ECDL fondo vykdyto tyrimo respondentų teigia, kad labiausiai atskirta socialinė grupė Europoje -senyvi darbuotojai ir vyresnio amžiaus žmonės. Šiai grupei labiausiai gresia būti atskirtai nuo Informacinės visuomenės. Tik kiek mažiau (beveik 68 %) Europos šalių IT specialistų kaip labiausiai atskirtą socialinę grupę pažymėjo mažiau išsilavinusių žmonių socialinę grupę.

Lietuvoje šios socialinės grupės taip pat respondentų pažymėtos kaip vienos labiausiai atskirtų nuo informacinės visuomenės Lietuvoje. Senyvų darbuotojų ir vyresnio amžiaus žmonių socialinė grupė kaip viena labiausiai atskirtų pažymėta 60 % respondentų atsakymų. Mažiau išsilavinusių žmonių socialinė grupė – 42,61 %. Tačiau Lietuvoje daugiausia respondentų pažymėjo, kad labiausiai atskirta socialinė grupė – žmonės, neturintys galimybes naudotis IT teikiamomis paslaugomis (70,43%). Europoje ši problema nėra tokia aktuali kaip Lietuvoje, bet ši problema vis dar pastebima Lietuvoje ir kitose naujai priimtose Europos sąjungos šalyse, kurių ekonominė padėtis nėra tokia gera kaip ES senbuvių, ir ją reiktų spręsti pirmiausia.

Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas.

11 paveiksle pateikiamas Lietuvoje ir Lenkijoje vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

11 pav. Labiausiai atskirtos soc. grupės. Lietuvos ir Lenkijos palyginimas

Lenkijoje atlikto tyrimo el. įtraukties politikos klausimu rezultatai teigia, kad labiausiai nuo informacinės visuomenės Lenkijoje yra atskirti senyvi darbuotojai ir vyresnio amžiaus žmonės. Taip mano net 82,05% respondentų. Tik kiek mažiau respondentų (74,36%) kaip vieną labiausiai atskirtų socialinių grupių Lenkijoje pažymi žmones, neturinčius galimybės naudotis IT teikiamomis paslaugomis. Trečia labiausiai atskirta socialinė grupė respondentų nuomone yra žmonės, gyvenantys geografiniu požiūriu atskirtose vietovėse. Šią grupę pažymėjo 46,15% apklaustųjų.

Lenkijoje, kaip ir Lietuvoje, labiausiai atskirtos socialinės grupė - žmonės, neturintys galimybės naudotis IT teikiamomis paslaugomis bei senyvi darbuotojai ir vyresnio amžiaus žmonės.

Apibendrinimas.

El. įtraukties politikos tyrimo Europoje metu nustatyta, kad labiausiai reiktų remti vyresnio amžiaus, žemesnį išsilavinimą įgijusius žmones. Tuo tarpu Lietuvos ir Lenkijos žmonių nuomone, labiausiai nuo informacinės visuomenės šalyse atskirti žmonės, neturintys galimybės naudotis IT teikiamomis paslaugomis bei vyresnio amžiaus žmonės. Matyti, kad aplamai Europoje žmonių, neturinčių galimybės naudotis IT technologijomis nebėra daug, tačiau skurdesnėse Europos valstybėse, tokiose kaip Lietuva ar Lenkija, ši problema vis dar aktuali ir ją reiktų spręsti pirmiausia, nes vykdant el. įtrauktį visų pirma reikia užtikrinti, kad žmonės turėtų galimybes naudotis IT teikiamomis paslaugomis. Tai ypač svarbu mažas pajamas gaunantiems žmonėms.

3.4.2 Sričių, kurias reikia įgyvendinti pirmiausia tyrimas

Antruoju anketos klausimu buvo norima išsiaiškinti, ką pirmiausia reiktų vykdyti įgyvendinant e-įtraukties politiką. Tam buvo duoti 6 galimi punktai, ir respondentų paprašyta eilės tvarka nuo 1 iki 6, kur 1 mažiausiai svarbi sritis, 6 – svarbiausia) sunumeruoti sritis, kurias jų manymu reiktų įgyvendinti pirmiausia (anketos pavyzdys 2 priede), tačiau kai kurie apklaustieji sunumeravo ne visus punktus. Respondentų, pažymėjusių sritis kaip pačias svarbiausias (pažymėjus 6) pasiskirstymas pateiktas 14 lentelėje.

14 lentelė

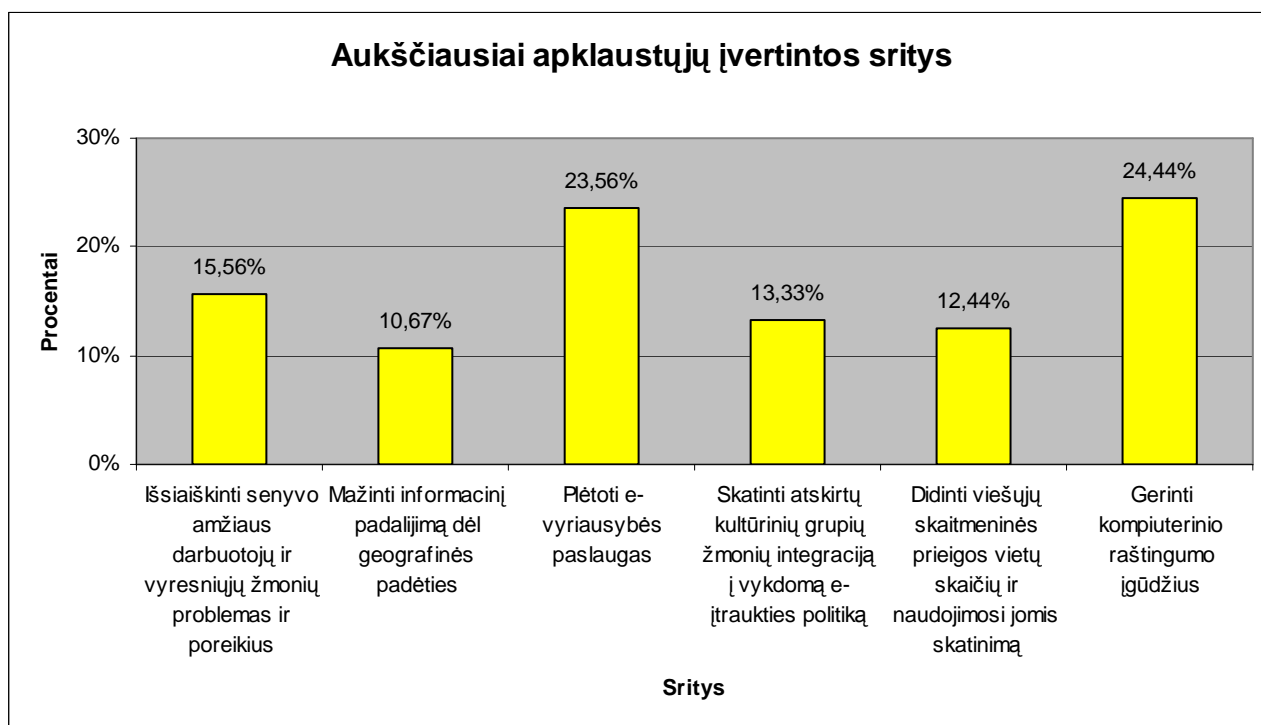
Sritis, kurias reiktų vykdyti pirmiausia, įgyvendinant el. įtrauktį

Sritis	Respondentų ats. skaičius	Procentinis pasiskirstymas
Išsiaiškinti senyvo amžiaus darbuotojų ir vyresniųjų žmonių problemas ir poreikius	66	15,56%
Mažinti informacinį padalijimą dėl geografinės padėties	45	10,67%
Plėtoti e-vyriausybės paslaugas	100	23,56%
Skatinti atskirtų kultūrinių grupių žmonių integraciją į vykdomą e-įtraukties politiką	57	13,33%
Didinti viešųjų skaitmeninės prieigos vietų skaičių ir naudojimosi jomis skatinimą	53	12,44%
Gerinti kompiuterinio raštingumo įgūdžius	104	24,44%

Lietuvoje atlikto tyrimo metu svarbiausiomis sritimis el. įtraukties įgyvendinimo Lietuvoje politikoje respondantai pažymėjo kompiuterinio raštingumo gerinimą (104 respondantai, iš 425 pateikusių įvertinimus, šiai sričiai suteikė aukščiausią vertinimą) ir e-vyriausybės paslaugų plėtojimą (100 respondentų šią sritį pažymėjo aukščiausiu įvertinimu). 66 žmonės aukščiausią įvertinimą suteikė senyvo amžiaus darbuotojų ir vyresniojo amžiaus žmonių problemų ir poreikių išsiaiškinimui.

Grafinis analizuojamo klausimo rezultatų procentinis pasiskirstymas pateiktas 12 paveikslėlyje.

Šaltinis: Sudaryta autorės

12 pav. Sritis, kurias reiktų vykdyti pirmiausia, įgyvendinant el. įtrauktį

Iš grafiko matyti, kad daugiausiai respondentų aukščiausiu balu (6) įvertino kompiuterinio raštingumo įgūdžių gerinimą ir e-vyriausybės paslaugų plėtojimą kaip sritis, kurias reikia pirmiausia vykdyti, įgyvendinant el. įtraukties politiką Lietuvoje. Šios dvi sritys kartu sudaro beveik pusę aukščiausiu balu respondentų pažymėtų įvertinimų (204 iš 425 įvertinimų).

Tačiau norima sužinoti kaip respondentai vertino atskirą sritį, o ne kurią iš jų įvertino aukščiausiais balais. Taip gaunami rezultatai realiau atspindės respondentų išsakytą nuomonę.

Tam, kad sužinoti kaip respondentai vertino kiekvieną sritį, skaičiuojamas išvestinis dydis. Išvestinio balo skaičiavimas:

Išvestinis dydis = 1 x skaičius respondentų atsakymų, įvertinusių sritį 1 + 2 x skaičius respondentų atsakymų, įvertinusių sritį 2 + 3 x skaičius respondentų atsakymų, įvertinusių sritį 3 + 4 x skaičius respondentų atsakymų, įvertinusių sritį 4 + 5 x skaičius respondentų atsakymų, įvertinusių sritį 5 + 6 x skaičius respondentų atsakymų, įvertinusių sritį 6.

Suskaičiavus visų sričių išvestinio dydžio vertes, gauti atsakymai pateikiami žemiau esančioje 14 lentelėje.

15 lentelė

Sritis, kurias reiktų vykdyti pirmiausia, įgyvendinant el. įtrauktį

Sritis	Išvestinis dydis	Procentinis pasiskirstymas
Išsiaiškinti senyvo amžiaus darbuotojų ir vyresniųjų žmonių problemas ir poreikius	704	15,38%
Mazinti informacinį padalijimą dėl geografinės padėties	664	14,51%
Plėtoti e-vyriausybės paslaugas	854	18,65%
Skatinti atskirtų kultūrinių grupių žmonių integraciją į vykdomą el. įtraukties politiką	715	15,63%
Didinti viešųjų skaitmeninės priemonės vietų skaičių ir naudojimosi jomis skatinimą	762	16,65%
Gerinti kompiuterinio raštingumo įgūdžius	878	19,18%

Šaltinis: Sudaryta autorės

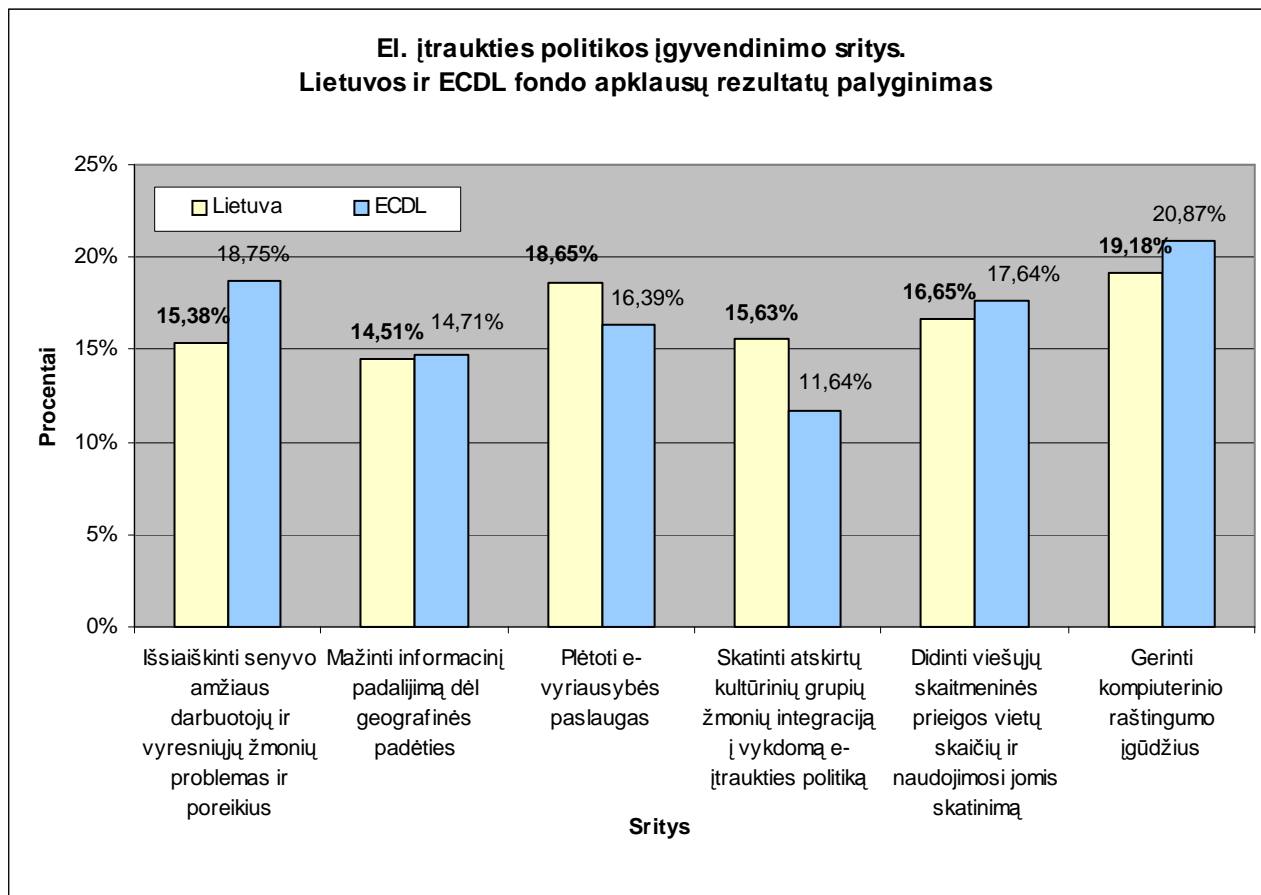
Iš lentelės duomenų matyti, kad respondentų aukščiausiai įvertintų sričių ir respondentų atskiros srities vertinimas, susumavus visus vertinimo rezultatus, padaugintus iš atitinkamų įvertinimų balų, skiriasi.

Daugiausiai respondentų teigia, kad įgyvendinant el. įtrauktį pirmiausia reikia gerinti kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Taip, ir susumavus visus respondentų atsakymus, padaugintus iš atitinkamų klausimo verčių, teigia 19,18%. Pirmiausia plėtoti e-vyriausybės paslaugas siūlo 18,65% respondentų.

Žemiau pateikiamuose grafikuose tyrimo rezultatai lyginami su ECDL fondo bei Lenkijos piliečių atliktais tyrimais el. įtraukties politikos klausimu.

Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas.

13 paveiksle pateikiamas Lietuvos piliečių bei ECDL fondo vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos Lietuvoje bei Europoje grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

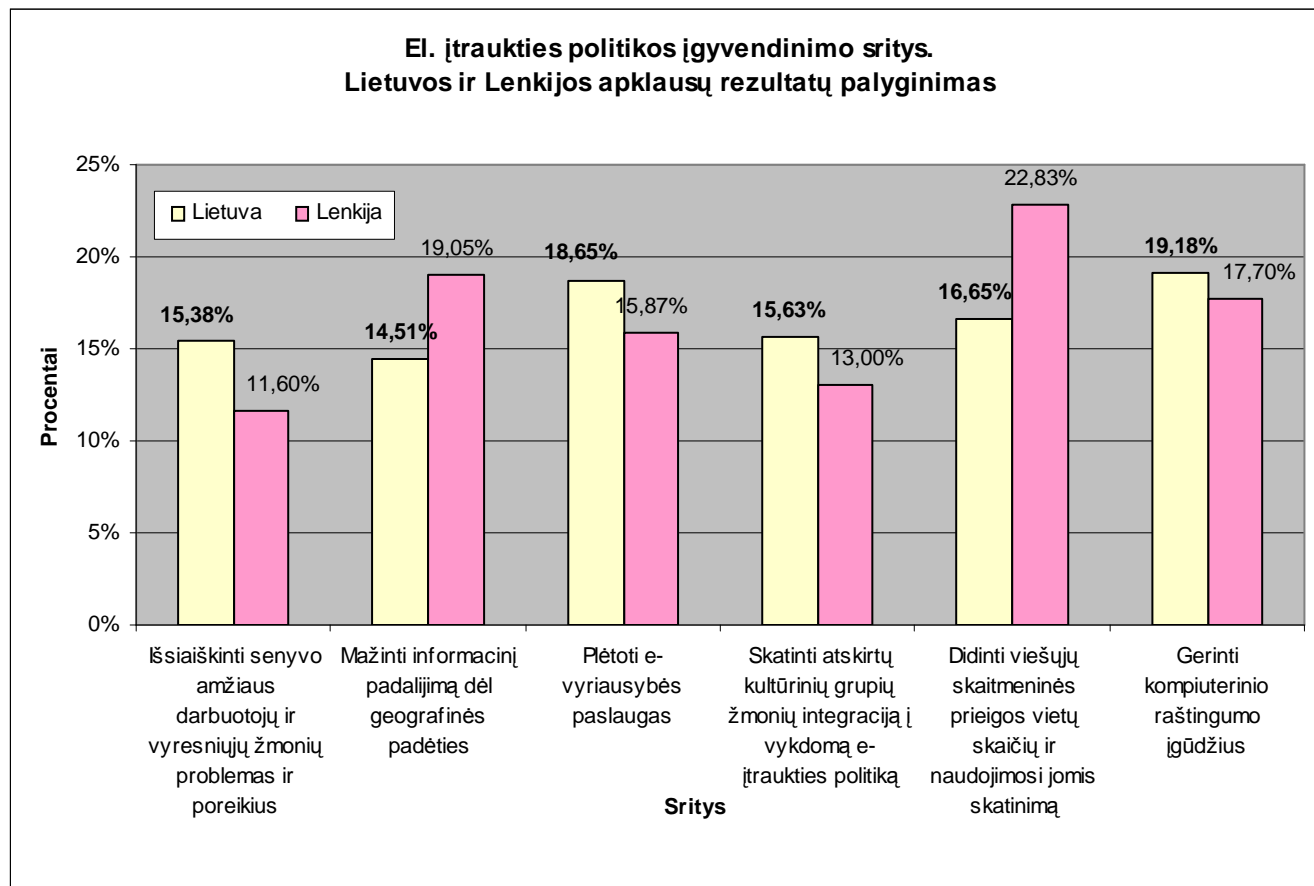
13 pav. Sritis, kurias reiktų vykdyti pirmiausia. Lietuvos ir ECDL fondo palyginimas

ECDL fondo tyrimo rezultatais daugiau kaip 20,87% respondentų teigia, kad norint įgyvendinti el. įtraukties politiką Europoje, pirmiausia reikia gerinti žmonių kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Šį punktą kaip svarbiausią pažymėjo 41% respondentų. Antra, svarbiausia sritimi nurodytas senyvo amžiaus darbuotojų ir vyresniųjų žmonių problemų ir poreikių išsiaiškinimas.

Lietuvos piliečiai pritaria IT specialistų nuomonei, kad norint įgyvendinti el. įtraukties politiką, pirmiausia reikia gerinti žmonių kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Lietuvoje taip teigia 19,18% žmonių, o Europoje – 20,87%.

Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas.

14 paveiksle pateikiamas Lietuvoje ir Lenkijoje vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

14 pav. Sritis, kurias reiktų vykdyti pirmiausia. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas

Lenkijoje atlikto tyrimo el. įtraukties politikos klausimu rezultatai teigia, kad norint įgyvendinti el. įtraukties politiką, pirmiausia reikia didinti viešųjų skaitmeninės prieigos vietų skaičių ir naudojimosi jomis skatinimą bei mažinti informacinį padalijimą dėl geografinės padėties.

Apibendrinimas

IT specialistai iš įvairių Europos šalių mano, kad šiuo metu įgyvendinant el. įtraukties politiką Europoje, reikia gerinti žmonių kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Lietuvos piliečiai mano taip pat. Tuo tarpu Lenkijos žmonių nuomone, el. įtraukties politikos įgyvendinimas turėtų prasidėti nuo viešųjų skaitmeninės prieigos taškų vietų skaičiaus didinimo ir naudojimosi jomis skatinimo. Rezultatai parodo, kad pastaruosius metus Lietuvoje kompiuterinio raštingumo problemos spręstos sklandžiau nei Lenkijoje. Šiuo metu Lietuvoje yra beveik 900 viešųjų informacinių prieigos taškų, todėl ši problema Lietuvos piliečiams nebėra aktuali. Žmonėms trūksta kompiuterinio raštingumo įgūdžių.

3.4.3 Kliūtys, kuriant el.įtraukties visuomenę

Trečiuoju anketos klausimu buvo norima išsiaiškinti, kokios didžiausios kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę Lietuvoje. Tam buvo duoti 8 galimi variantai ir respondentų paprašyta pažymėti jų manymu didžiausias kliūtis, kuriant el. įtraukties visuomenę Lietuvoje (anketos pavyzdys 2 priede). Nebuvo nurodyta kelis variantus respondentai turi pažymėti, todėl apklausos anketose nurodytas skirtingas skaičius pasirinktų variantų.

Respondentų atsakymų pasiskirstymas pateiktas 16 lentelėje.

16 lentelė

Kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę

Kliūtys	Atsakymų skaičius	Procentinis pasiskirstymas
Reikiamų įgūdžių trūkumas	236	54,78%
Teikiamų paslaugų, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas	105	24,35%
Ribotos interneto prieigos galimybės	99	23,04%
Internetu teikiamų viešųjų paslaugų trūkumas	73	16,96%
Aukštos naudojimosi internetu paslaugų kainos	69	16,09%
Valstybės ir privačių įmonių nenoras investuoti atskirtų grupių mokymams; el. įtraukties privalumų ignoravimas	56	13,04%
Nėra jokios valstybės remiamos politikos šiuo klausimu	22	5,22%
Kita	30	6,96%

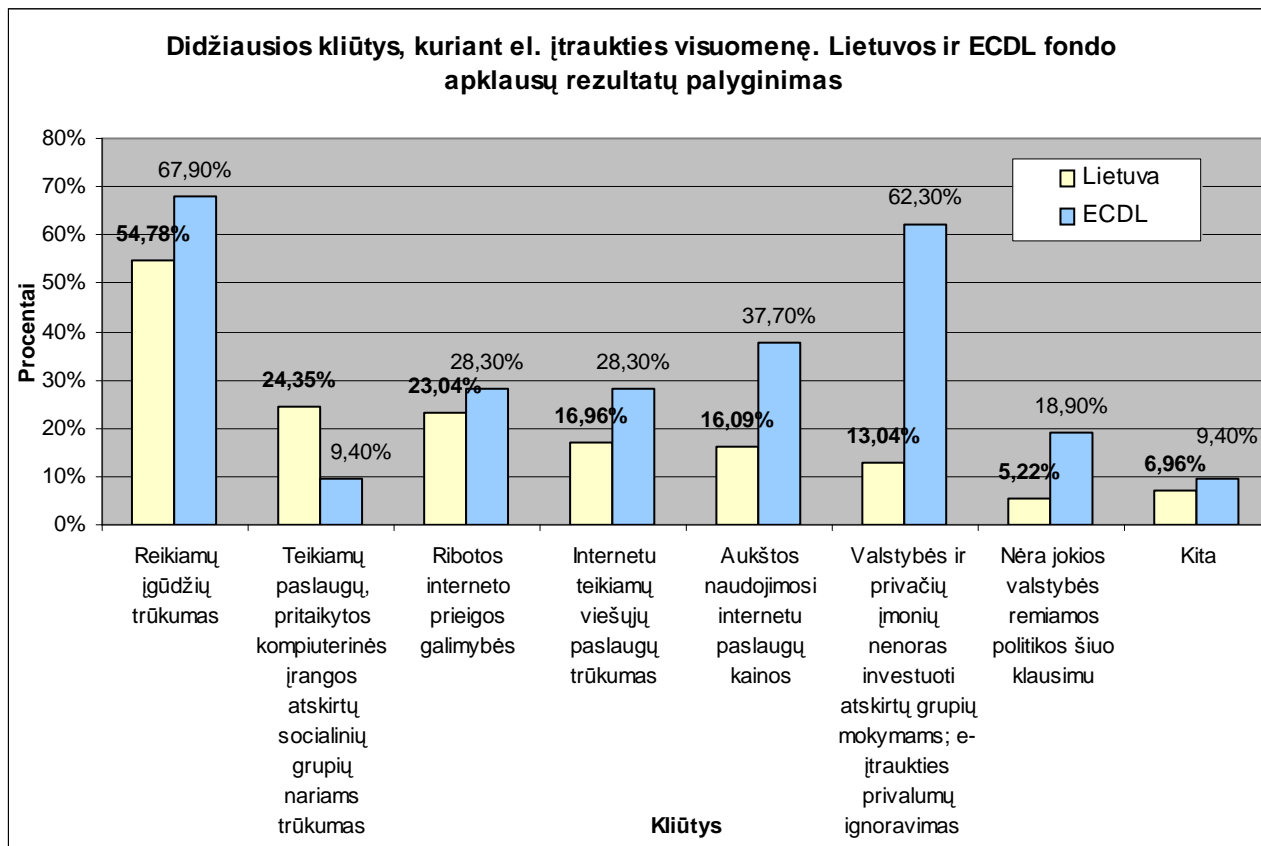
Šaltinis: Sudaryta autorės

Atlikto tyrimo rezultatų duomenis 236 respondentai mano, kad didžiausia kliūtis kuriant el. įtraukties visuomenę Lietuvoje yra reikiamų įgūdžių trūkumas. Tai sudaro net 54,78 % visų atsakymų. Didelėmis kliūtimis el. įtraukties visuomenės kūrime nurodomas ir teikiamų paslaugų, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų grupių nariams trūkumas bei ribotos interneto prieigos galimybės.

Žemiau pateikiamuose grafikuose tyrimo rezultatai lyginami su ECDL fondo bei Lenkijos piliečių atliktais tyrimais el. įtraukties politikos klausimu.

Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas.

15 paveiksle pateikiamas Lietuvos piliečių bei ECDL fondo vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos Lietuvoje bei Europoje grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

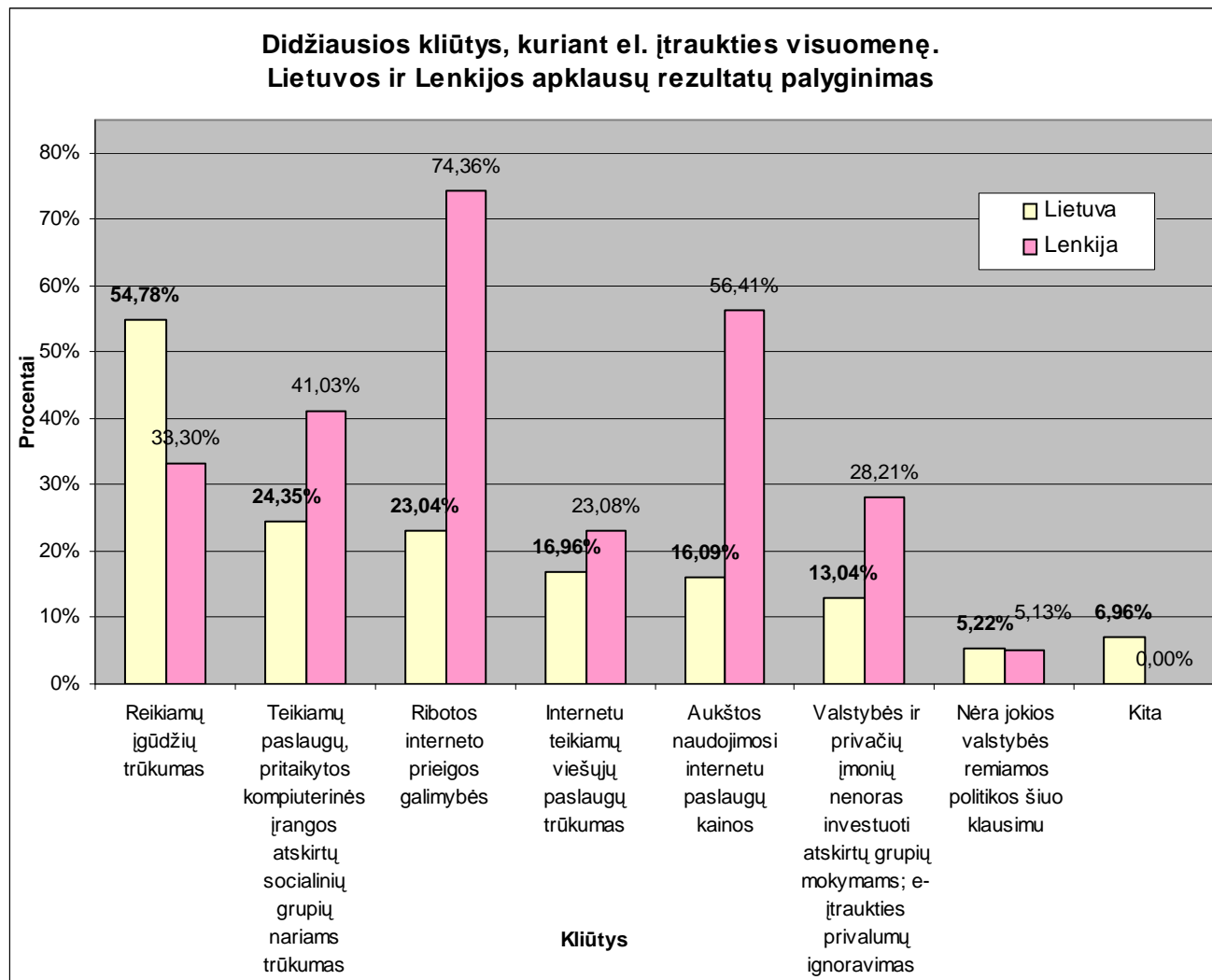
15 pav. Kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę. Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas

Iš grafiko matyti, kad ECDL fondo vykdyto tyrimo metu didžiausiomis kliūtėmis, kuriant el. įtraukties visuomenę Europoje, nurodytas reikiamų įgūdžių trūkumas (taip nurodė net 67,9% apklaustųjų) bei valstybės ir privačių įmonių nenoras investuoti atskirtų grupių mokymams, el. įtraukties privalumų ignoravimas (62,3%).

Lietuvos piliečių nuomonė sutampa su Europos specialistų nuomone. Lietuvoje didžiausia kliūtimi, kuriant el. įtraukties visuomenę taip pat nurodomas reikiamų įgūdžių trūkumas (54,78%). Tačiau tik 13,04% respondentų Lietuvoje pažymi, kad valstybės ir privačių įmonių nenoras investuoti atskirtų grupių mokymams, el. įtraukties privalumų ignoravimas šiuo metu yra kliūtis kuriant el. įtraukties visuomenę Lietuvoje. Lietuvoje didesnėmis kliūtėmis nurodytos teikiamų paslaugų, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas (24,35%) bei ribotos prieigos galimybės (23,04%). Tai reiškia, kad Lietuvoje svarbesne kliūtimi laikomas techninės įrangos atskirtų grupių narių naudojimuisi trūkumas, o Europoje – el. įtraukties politikos ignoravimo klausimai.

Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas.

16 paveiksle pateikiamas Lietuvoje ir Lenkijoje vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos grafinis palyginimas

Šaltinis: Sudaryta autorės

16 pav. Kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas

Iš grafiko matyti, kad Lenkijoje vykdyto tyrimo metu didžiausiomis kliūtimis, kuriant el. įtraukties visuomenę, nurodytos ribotos interneto prieigos galimybės (74,36%) bei aukštos naudojimosi internetu paslaugų kainos (56,41%). Taip pat viena iš didžiausių kliūčių nurodytas teikiamų paslaugų, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas (41,03)%.

Matyti, kad įvairūs techniniai aspektai šiuo metu svarbiausi Lenkijoje kuriant el. įtraukties visuomenę. Jie laikomi didžiausiomis kliūtimis. Lietuvoje taip pat vienomis didžiausių kliūčių el. įtraukties visuomenės įgyvendinimui laikomi: teikiamų paslaugų, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas (24,35%), ribotos interneto prieigos galimybės

(23,04%) bei aukštos naudojimosi internetu paslaugų kainos (16,09%), tačiau pačia didžiausia kliūtimi laikomas reikiamų įgūdžių trūkumas (54,78%).

Apibendrinimas

ECDL fondo vykdyto tyrimo metu didžiausiomis kliūtimis, kuriant el. įtraukties visuomenę Europoje, nurodytas reikiamų įgūdžių trūkumas bei valstybės ir privačių įmonių nenoras investuoti atskirtų grupių mokymams, el. įtraukties privalumų ignoravimas. Lietuvoje didžiausios kliūtys – reikiamų įgūdžių trūkumas bei teikiamų paslaugų ir pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas. Lenkijoje didžiausiomis kliūtimis laikomos – ribotos interneto prieigos galimybės bei aukštos naudojimosi internetu paslaugų kainos, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas. Matyti, kad Europoje susidomėta politinėmis iniciatyvomis, tuo tarpu Lietuvai ir Lenkijai, tai dar nėra taip svarbu.

3.4.4 Senyvo amžiaus žmonių el. įtraukties strategijos tyrimas

ES narės išreiškė ypatingą susirūpinimą vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimu socialiniame ir ekonominiame gyvenime. Ketvirtuoju anketos klausimu buvo norima išsiaiškinti, kokie turėtų būti 3 svarbiausi senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į aktyvų dalyvavimą socialiniame ir ekonominiame gyvenime ilgo laikotarpio strategijos įgyvendinimo Lietuvoje žingsniai. Tam buvo duoti 6 galimi variantai ir respondentų paprašyta pažymėti 3 jų manymu svarbiausius strateginius žingsnius (anketos pavyzdys pateiktas 2 priede).

Respondentų atsakymų pasiskirstymas pateiktas 17 lentelėje.

17 lentelė

Žingsniai, padėsiantys įgyvendinti senyvo amžiaus žmonių el. įtraukties ilgalaikę strategiją

Strateginiai žingsniai	Respondentų ats. skaičius	Procentinis pasiskirstymas
Nemokamų kursų organizavimas	335	78,26%
Skatinti kompiuterinį raštingumą, teikiant finansinę paramą įprastiems mokymosi kursams	297	70,00%
Skatinti įsigyti tinkamą kompiuterinę techninę bei programinę įrangą, suteikiant tam finansinę paramą	209	48,70%
Garantuotas priėjimas prie IT teikiamų galimybių	146	33,91%
Viešųjų įstaigų, tokių kaip mokyklos ar bibliotekos, įtraukimas organizuojant mokymosi kursus	97	22,61%
Viešų kampanijų rengimas, siekiant pabrėžti IKT naudojimo galimybes ir privalumus	60	13,91%

Šaltinis: Sudaryta autorės

Atlikto tyrimo rezultatų duomenis 335 respondentai mano, kad įgyvendinant senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą ilgalaikę strategiją arba el. įtrauktį,

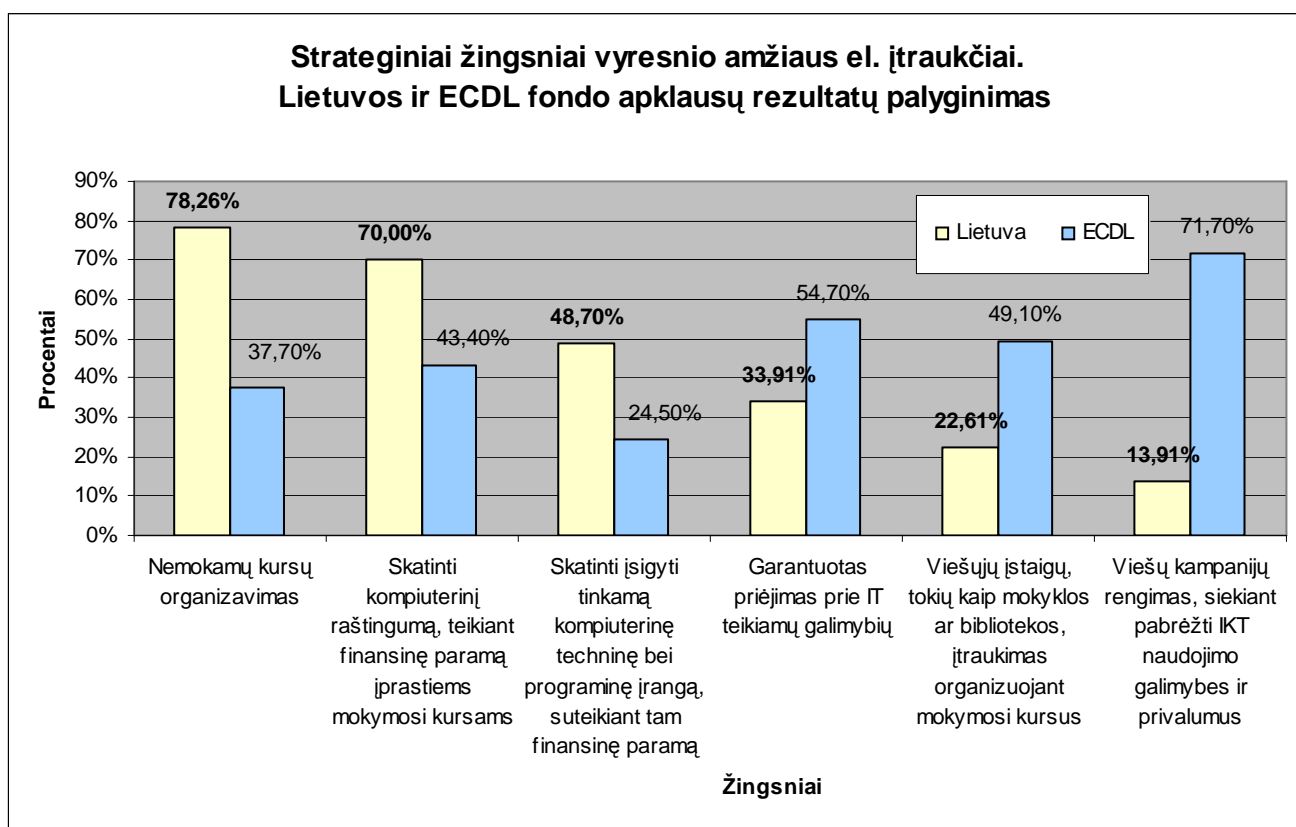

reiktų organizuoti nemokamus kursus senyvo amžiaus žmonėms. Tai sudaro net 78,26 % visų atsakymų. Didelė dalis respondentų tokiais žingsniais nurodo senyvo amžiaus žmonių kompiuterinio raštingumo skatinimą, teikiant finansinę paramą įprastiems mokymosi kursams (70,00%) bei techninės ir programinės įrangos skatinimą, suteikiant tam finansinę paramą (48,70%).

Toliau pateikiamuose grafikuose tyrimo rezultatai lyginami su ECDL fondo bei Lenkijos piliečių atliktais tyrimais el. įtraukties politikos klausimu.

Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas.

17 paveiksle pateikiamas Lietuvos piliečių bei ECDL fondo vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos Lietuvoje bei Europoje grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

17 pav. Žingsniai, vykdant senyvo amžiaus žm. el. įtrauktį. Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas

Iš grafiko matyti, kad ECDL fondo vykdyto tyrimo rezultatų duomenimis, įgyvendinant senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą ilgalaikę strategiją, reiktų vykdyti viešas kampanijas, pabrėžiant IKT naudojimo galimybes ir privalumus (taip nurodė net 71,7% apklaustųjų) bei garantuoti priėjimą prie IT teikiamų galimybių senyvo amžiaus

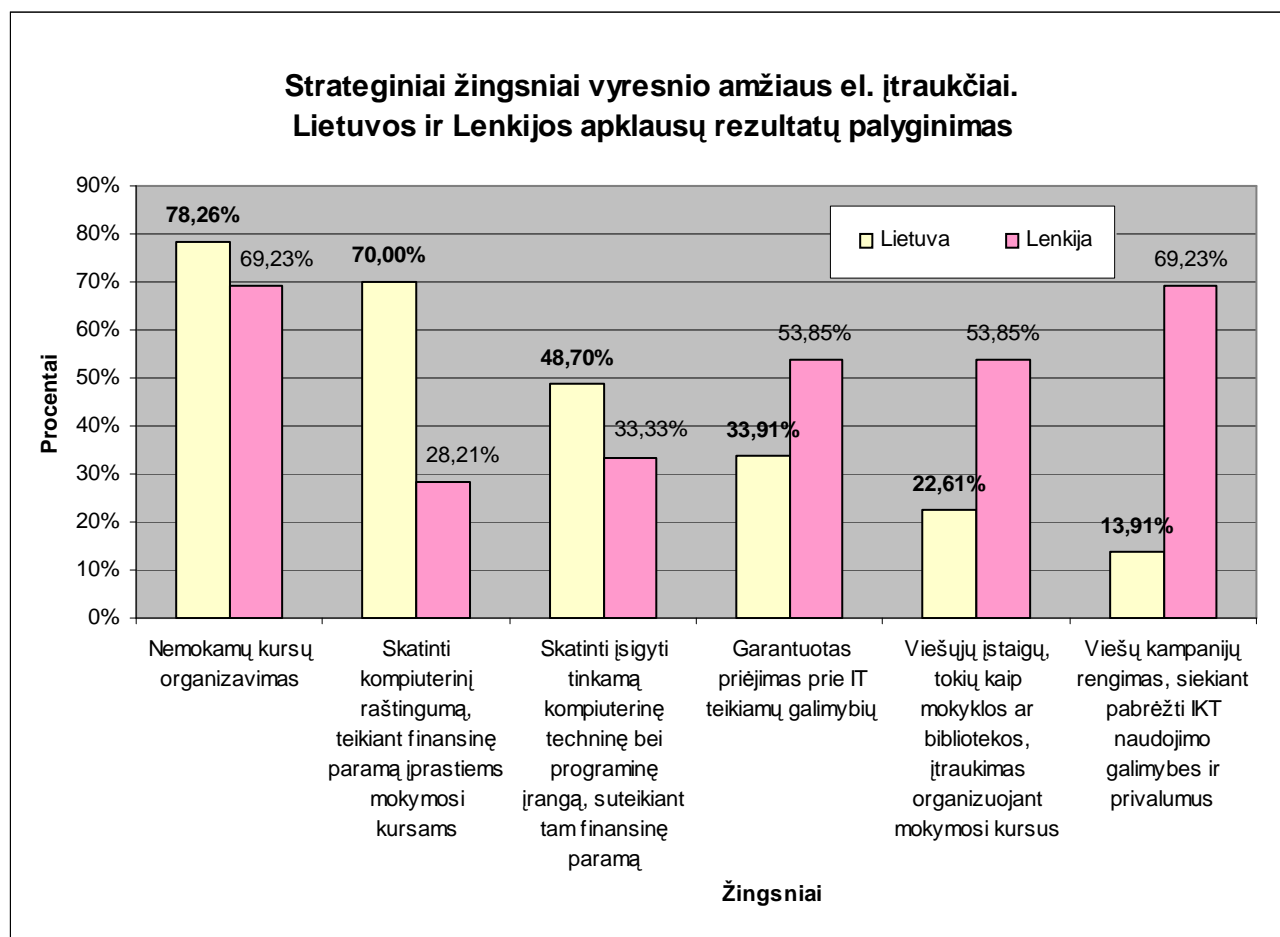
žmonėms (54,7 %), viešųjų įstaigų, tokių kaip mokyklos ar bibliotekos įtraukimas organizuojant mokymosi kursus (49,10%).

Lietuvos piliečių nuomonė visiškai priešingai. Daugiausia respondentų Lietuvoje kaip galimus ilgalaikius strateginius žingsnius, įterpiant senyvo amžiaus žmones į informacinę visuomenę, nurodo nemokamų kursų organizavimą (78,26%), senyvo amžiaus žmonių kompiuterinio raštingumo skatinimą, teikiant finansinę paramą įprastiems mokymosi kursams (70,00%) bei techninės ir programinės įrangos skatinimą, suteikiant tam finansinę paramą (48,70%).

Lietuvoje senyvi žmonės dažnai gyvena skurdžiai. Todėl įgyvendinant senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą, reikalinga finansinė pagalba.

Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas.

18 paveiksle pateikiamas Lietuvoje ir Lenkijoje vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

18 pav. Žingsniai, vykdant senyvo amžiaus žm. el. įtrauktį. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas

Iš grafiko matyti, kad Lenkijoje vykdyto tyrimo rezultatų duomenimis, įgyvendinant senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą ilgalaikę strategiją, reiktų vykdyti viešas kampanijas, pabrėžiant IKT naudojimo galimybes ir privalumus (taip nurodė net 69,23% apklaustųjų). Toks pat procentas respondentų (69,23%) nurodė nemokamų kursų organizavimą kaip strateginį žingsnį, kurį reiktų įgyvendinti, vykdant senyvo amžiaus žmonių el. įtrauktį Lenkijoje. Didelė dalis Lenkijos piliečių kaip tokius žingsnius nurodė garantuotą priėjimą prie IT teikiamų galimybių senyvo amžiaus žmonėms (53,85 %) bei viešųjų įstaigų, tokių kaip mokyklos ar bibliotekos įtraukimą organizuojant mokymosi kursus (53,85%).

Lietuvoje, kaip ir Lenkijoje, daugiausiai respondentų nurodė nemokamų kursų organizavimą kaip strateginį žingsnį įgyvendinant senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą ilgalaikę strategiją.

Apibendrinimas

IT specialistai nurodė, kad, įtraukiant senyvo amžiaus žmones į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą, reiktų rengti daugiau viešųjų kampanijų, siekiant pabrėžti kompiuterinių technologijų naudojimo galimybes ir privalumus. Tuo tarpu Lietuvos piliečiai teigia, kad senyvi žmonės Lietuvoje gyvena skurdžiai, ir norint juos įtraukti, reiktų rengti nemokamus naudojimosi kompiuteriu kursus, teikti finansinę paramą įprastiems mokymosi kursams ir įsigyjant techninę įrangą. Tai padėtų labiau nei viešos kampanijos, kadangi šiuo metu daug senyvo amžiaus žmonių, suprantančių el. įtraukties naudą, neturi finansinių galimybių jomis naudotis.

3.4.5 Priemonės, el. įtraukties politikos įgyvendinimui

Penktuoju anketos klausimu buvo norima išsiaiškinti, kokių priemonių turi būti imtasi plėtojant el. įtraukties politiką Lietuvoje. Tam buvo duoti 6 galimi variantai ir respondentų paprašyta pažymėti 3 jų manymu svarbiausias priemones, kurių turi būti imtasi plėtojant el. įtraukties politiką Lietuvoje (anketos pavyzdys 2 priede).

Respondentų atsakymų pasiskirstymas pateiktas 18 lentelėje.

18 lentelė

Priemonės, kurių turi būti imtasi plėtojant el. įtraukties politiką

Priemonės	Respondentų ats. skaičius	Procentinis pasiskirstymas
Priemonės šakų valdomų projektų finansuojamų ES ir valstybės lėšomis plėtra	51,74%	222
Valdžios institucijų bendradarbiavimo plėtra	43,91%	189
"Geros praktikos" teorijų pasikeitimo tarp šalių skatinimas	44,78%	193
Viešieji projektai	60,00%	258
Privačių ir viešųjų institucijų partnerystė	47,83%	206
Kitos priemonės	20,00%	86

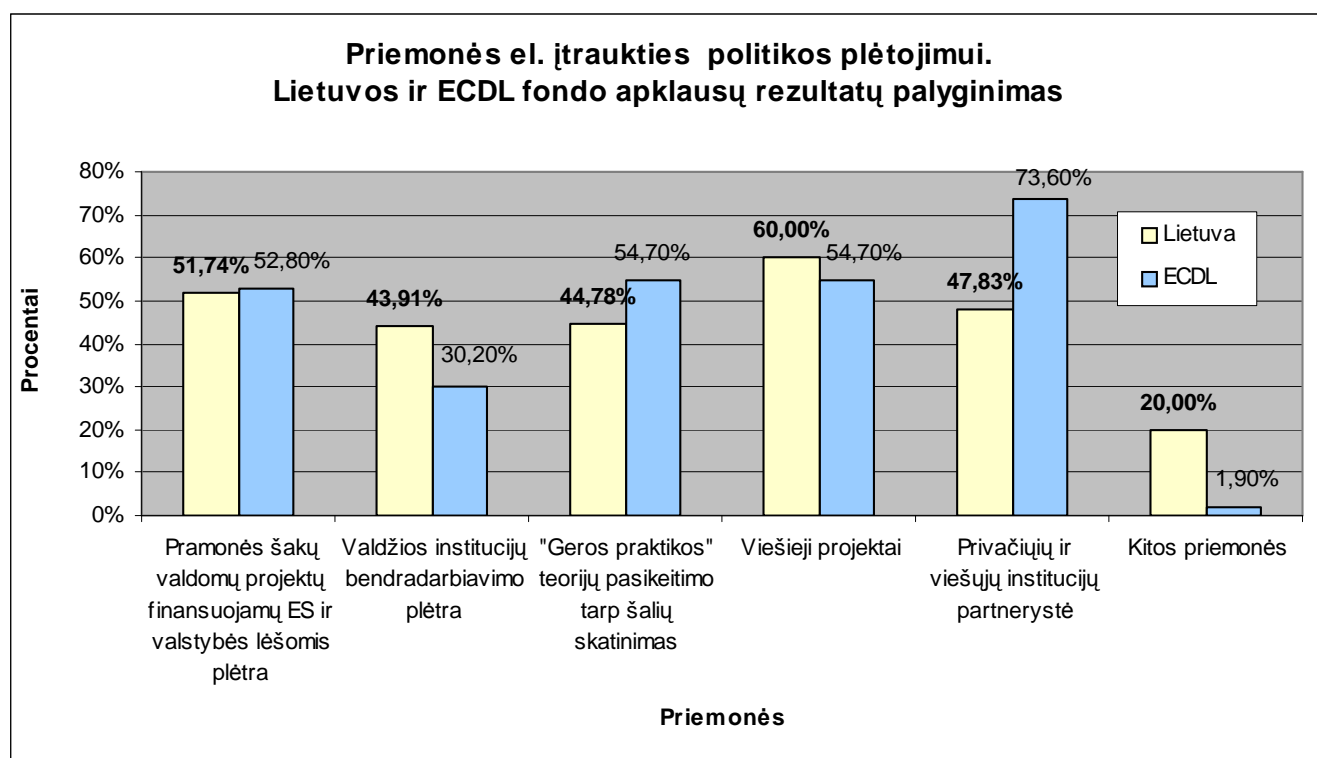
Šaltinis: Sudaryta autorės

Iš lentelės duomenų matyti, kad 258 respondentai mano, kad plėtojant el. įtraukties politiką turi būti vykdoma didesnė viešųjų projektų plėtra. Tokie respondentų atsakymai sudaro 60,00% visų atsakymų. 222 respondentai mano, kad plėtojant el. įtraukties politiką turi būti vykdoma pramonės šakų valdomų projektų, finansuojamų ES ir valstybės lėšomis plėtra (51,74%) bei plėtojama privačiųjų ir viešųjų institucijų partnerystė (47,83%).

Toliau pateikiamuose grafikuose tyrimo rezultatai lyginami su Europos IT specialistų bei Lenkijos piliečių atliktais tyrimais el. įtraukties politikos klausimu.

Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas.

19 paveiksle pateikiamas Lietuvos piliečių bei ECDL fondo vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos Lietuvoje bei Europoje grafinis palyginimas.

Šaltinis: Sudaryta autorės

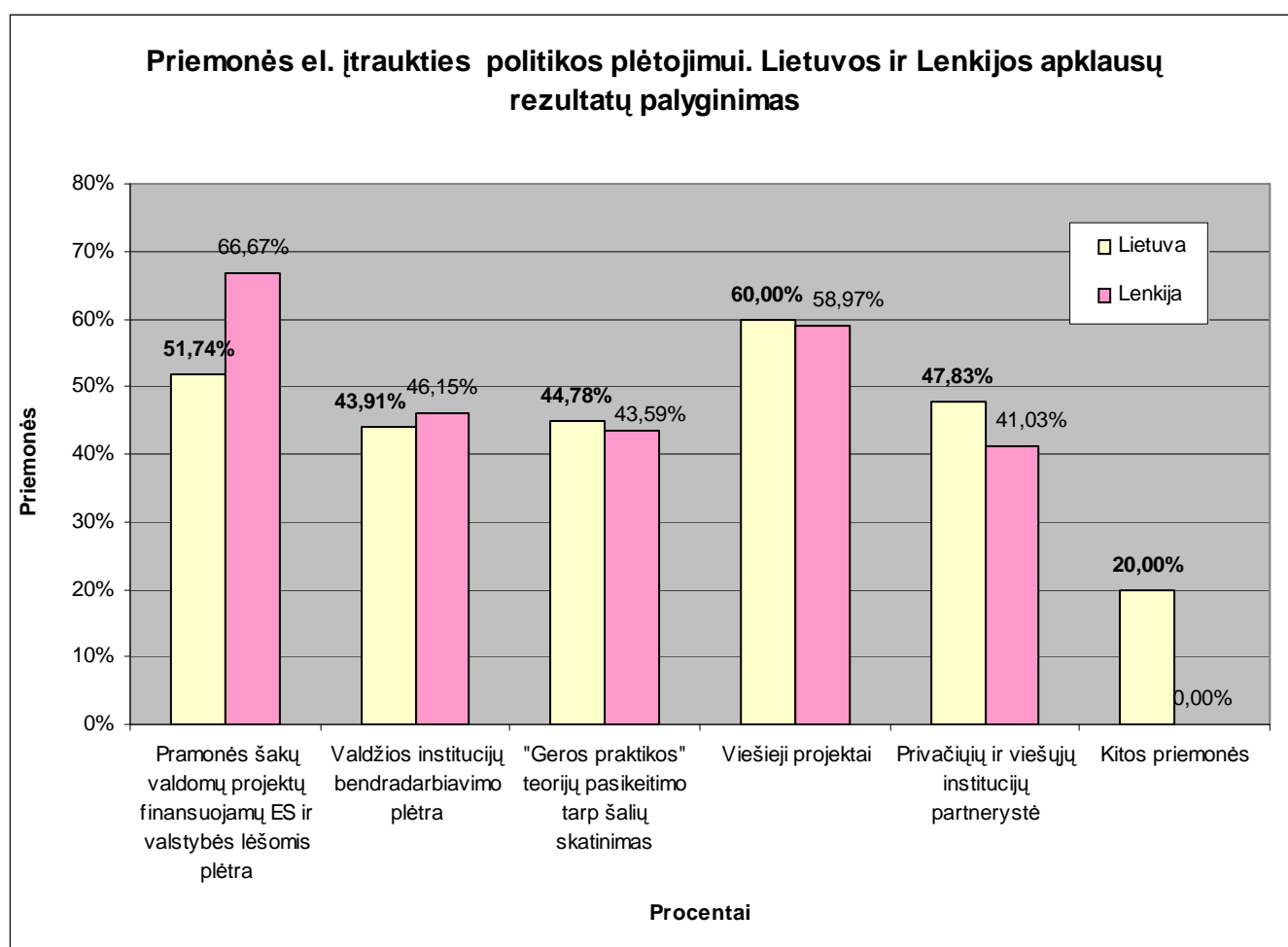
19 pav. Priemonės el. įtraukties politikos įgyvendinimui. Lietuvos ir ECDL fondo tyrimų palyginimas

Iš grafiko matyti, kad net 73,6% IT specialistų priemonėmis el. įtraukties politikos plėtojimui nurodė privačiųjų bei viešųjų institucijų partnerystę. Viešųjų projektų plėtrą bei "geros praktikos" teorijų pasikeitimo tarp šalių skatinimą kaip priemonę el. įtraukties politikos įgyvendinimui nurodė 54,7% Europos IT specialistų. Didelė dalis 52,8% teigia, kad pramonės šakų valdomų projektų finansuojamų ES ir valstybės lėšomis plėtra svarbi priemonė vykdant el. įtraukties politikos įgyvendinimą Europoje.

Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai parodo, kad Lietuvoje, kaip ir Europoje, turėtų būti plėtojami viešieji projektai bei pramonės šakų valdomų projektų finansuojamų ES ir valstybės lėšomis plėtra. Mažesnis procentas žmonių Lietuvoje nurodė privačiųjų ir viešųjų institucijų partnerystę bei “geros praktikos” teorijų pasikeitimo tarp šalių skatinimą kaip priemones el. įtraukties politikos įgyvendinimui.

Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas.

20 paveiksle pateikiamas Lietuvoje ir Lenkijoje vykdyto tyrimo dėl el. įtraukties politikos grafinis palyginimas

Šaltinis: Sudaryta autorės

20 pav. Priemonės el. įtraukties politikos įgyvendinimui. Lietuvos ir Lenkijos tyrimų palyginimas

Iš grafiko matyti, kad Lenkijoje vykdyto tyrimo rezultatų duomenimis, kaip priemonės el. įtraukties politikos įgyvendinimui, respondantai dažniausiai pasirinko: pramonės šakų valdomų

projektų finansuojamų ES ir valstybės lėšomis plėtrą (66,67%) bei viešųjų projektų plėtrą (58,97%)

Lietuvos ir Lenkijos piliečių nuomonės dėl priemonių, skirtų el. įtraukties politikos įgyvendinimui, klausimu labai panašios.

Apibendrinimas

Europos sąjungos šalių IT specialistai teigia, kad spartesniam el. įtraukties įgyvendinimui Europoje reiktų skatinti privačiųjų ir viešųjų institucijų partnerystę bei “geros praktikos” pasikeitimą tarp šalių. Lietuvos bei Lenkijos valstybių piliečiai mano, kad daugiau žmonių į informacinę visuomenę būtų įtraukta vykdant viešuosius projektus bei pramonės šakų valdomus ES ir valstybės lėšomis finansuojamus projektus, nes dėl prastos ekonominės situacijos šalyse el. įtraukčiai spartinti žmonėms reikalinga finansinė parama.

IT specialistų bei eilinių šalies vartotojų tyrimų palyginimo apibendrinimas

Palyginus Europos IT specialistų nuomonę bei atskirų šalių (Lenkijos ir Lietuvos) piliečių nuomones, matyti, kad Europos IT specialistų nuomonė el. atskirties politikos klausimu neatspindi atskirų šalių piliečių nuomonės. IT specialistai nurodo bendrą el. atskirties problemų sprendimo politiką, kuria turėtų judėti visa Europa, tačiau neatsižvelgia į atskirų valstybių šalių situaciją

Norint spartinti el. įtrauktį Europoje, reikia spartinti ją kiekvienoje šalyje atskirai. Tam turėtų būti atliktas kiekvienos Europos sąjungos valstybės narės piliečių nuomonės tyrimas, parodantis tikrąją padėtį šalyje, o ne Europos mastu.

IŠVADOS

1. Elektronine įtrauktimi siekiama, kad labiausiai pažeidžiamos visuomenės grupės (neigalieji, pagyvenę ir kt.) turėtų lygias galimybes su visais visuomenės nariais naudotis IRT bei jų pagalba prieinama informacija bei teikiamomis paslaugomis. Išsiplėtus Europos Sąjungai, dar labiau padidėjo socialinė ir ekonominė atskirtis, o tai daro neigiamą įtaką sanglaudai ir klestėjimui. El. įtrauktis yra vienas iš ES inicijuotos strateginės programos „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ prioritetų.
2. 2006 m. įvyko Rygos konferencija dėl IRT įtraukiajai informacinei visuomenei, kurioje buvo nustatyti konkretūs interneto naudojimo, skaitmeninio raštingumo ir galimybių naudotis IRT tikslai, kuriuos reikia pasiekti iki 2010 m. Analizuojant 2007 m. Eurostat duomenis, matyti, kad el. įtraukties Europoje įgyvendinimo pažanga nėra pakankama ir daugelio Rygoje nustatytų tikslų iki 2010 m. Lietuvai bei daugeliui kitų Rytų Europos šalių gali nepavykti pasiekti, jei nebus imtasi esminių veiksmų vykdant el. įtrauktį, bei pirmiausia mokant tą visuomenės dalį, kuriai kyla atskirties pavojus.
3. Siekiant nustatyti tolimesnę politiką el. įtraukties klausimu, ECDL Fondas atliko Europos IT specialistų nuomonės tyrimą. Tačiau Europos IT specialistų tyrimo metu gauti rezultatai gali neatitikti realios situacijos konkrečioje šalyje – tam dar reikalinga ir eilinių vartotojų apklausa konkrečioje šalyje.
4. Norint efektyviai sumažinti el. įtrauktį šalyje, reikia žinoti esamą padėtį tos šalies, o ne visos Europos mastu, todėl buvo atlikta Lietuvos piliečių anketinė apklausa dėl tolimesnės el. įtraukties Lietuvoje. Atliktas tyrimas palygintas su Europos IT specialistų nuomonių tyrimu bei Lenkijos piliečių nuomonių tyrimu, siekiant nustatyti, ar Europos IT specialistų nuomonė atitinka Lenkijos ir Lietuvos žmonių nuomonę.
5. El. įtraukties politikos tyrimo Europoje metu nustatyta, kad labiausiai reiktų remti vyresnio amžiaus, žemesnį išsilavinimą įgijusius žmones. Tuo tarpu Lietuvos ir Lenkijos žmonių nuomone, labiausiai nuo informacinės visuomenės šalyse atskirti žmonės, neturintys galimybės naudotis IT teikiamomis paslaugomis bei vyresnio amžiaus žmonės. Matyti, kad aplamai Europoje žmonių, neturinčių galimybės naudotis IT technologijomis nebėra daug, tačiau skurdesnėse Europos valstybėse, tokiose kaip Lietuva ar Lenkija, ši problema vis dar aktuali ir ją reikėtų spręsti pirmiausia.
6. IT specialistai iš įvairių Europos šalių mano, kad šiuo metu įgyvendinant el. įtraukties politiką Europoje, reikia gerinti žmonių kompiuterinio raštingumo įgūdžius. Lietuvos piliečiai mano taip pat. Tuo tarpu Lenkijos žmonių nuomone, el. įtraukties politikos įgyvendinimas turėtų prasidėti nuo viešųjų skaitmeninės prieigos taškų vietų skaičiaus didinimo ir naudojimosi jomis skatinimo. Rezultatai parodo, kad pastaruosius metus

Lietuvoje kompiuterinio raštingumo problemos spręstos sklandžiau nei Lenkijoje. Šiuo metu Lietuvoje yra beveik 900 viešųjų informacinių prieigos taškų, todėl ši problema Lietuvos piliečiams nebėra aktuali. Žmonėms trūksta kompiuterinio raštingumo įgūdžių.

7. ECDL fondo vykdyto tyrimo metu didžiausiomis kliūtėmis, kuriant el. įtraukties visuomenę Europoje, nurodytas reikiamų įgūdžių trūkumas bei valstybės ir privačių įmonių nenoras investuoti atskirtų grupių mokymams, el. įtraukties privalumų ignoravimas. Lietuvoje didžiausios kliūtys – reikiamų įgūdžių trūkumas bei teikiamų paslaugų ir pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas. Lenkijoje didžiausiomis kliūtėmis laikomos – ribotos interneto prieigos galimybės bei aukštos naudojimosi internetu paslaugų kainos, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas. Matyti, kad Europoje susidomėta politinėmis iniciatyvomis, tuo tarpu Lietuvai ir Lenkijai, tai dar nėra taip svarbu.
8. IT specialistai nurodė, kad, įtraukiant senyvo amžiaus žmones į aktyvų socialinį ir ekonominį gyvenimą, reiktų rengti daugiau viešųjų kampanijų, siekiant pabrėžti kompiuterinių technologijų naudojimo galimybes ir privalumus. Tuo tarpu Lietuvos piliečiai teigia, kad senyvi žmonės Lietuvoje gyvena skurdžiai, ir norint juos įtraukti, reiktų rengti nemokamus naudojimosi kompiuteriu kursus, teikti finansinę paramą įprastiems mokymosi kursams ir įsigyjant techninę įrangą. Tai padėtų labiau nei viešos kampanijos, kadangi šiuo metu daug senyvo amžiaus žmonių, suprantančių el. įtraukties naudą, neturi finansinių galimybių jomis naudotis.
9. Europos sąjungos šalių IT specialistai teigia, kad spartesniam el. įtraukties įgyvendinimui Europoje reiktų skatinti privačiųjų ir viešųjų institucijų partnerystę bei “geros praktikos” pasikeitimą tarp šalių. Lietuvos bei Lenkijos valstybių piliečiai mano, kad daugiau žmonių į informacinę visuomenę būtų įtraukta vykdant viešuosius projektus bei pramonės šakų valdomus ES ir valstybės lėšomis finansuojamus projektus, nes dėl prastos ekonominės situacijos šalyse el. įtraukčiai spartinti žmonėms reikalinga finansinė parama.
10. Lenkija ir Lietuva panašios ekonominiais bei istoriniais aspektais. Laisvoji rinka šalyse veikia daug trumpiau nei kitose ES šalyse, o tai veikia IT išsivystymą bei el. įgūdžių lygmenį šalyse. Šių dvejų šalių kompiuterinio raštingumo rodikliai yra panašūs. Šios sąlygos lemia, kad tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje, el. įtraukties šalyje įgyvendinimui respondentai dažnai nurodo IT prieinamumo bei įgūdžių gerinimą, kai tuo tarpu Europos IT specialistų nuomone ES-27 šios problemos jau išspręstos, todėl siūloma rengti įvairias politines iniciatyvas, pritraukiant kuo daugiau žmonių į el. visuomenę.
11. Europos IT specialistų nuomonė el. atskirties politikos klausimu neatspindi atskirų šalių piliečių nuomonės, kadangi ją pateikia IT specialistai, kurie apibendrina ir suniveliavo

realias situacijas įvairiose šalyse. IT specialistai nurodo bendrą el. atskirties problemų sprendimo politiką, kuria turėtų judėti visa Europa, tačiau neatsižvelgia į atskirų valstybių šalių situaciją.

12. Norint spartinti el. įtrauktį Europoje, reikia spartinti ją kiekvienoje šalyje atskirai. Tam turėtų būti atliktas kiekvienos Europos sąjungos valstybės narės piliečių nuomonės tyrimas, parodantis tikrąją padėtį šalyje, o ne Europos mastu.

LITERATŪRA

1. Informacinės ir ryšių technologijos visuomenei, Krasauskas V, 2006 [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.eic.lrs.lt/>
2. IVPK 2008 - 2010 strateginis veiklos planas, 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ivpk.lt/main-news.php?cat=0&n=892>
3. E. Įgūdžiai 21-ajam amžiui: konkurencingumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo skatinimas, 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/enterprise/ict/policy/doc/COMM_PDF_COM_2007_0496_F_LT_ACTE.pdf
4. Disabled people and ICT: eInclusion Charter [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ictrnid.org.uk/adi/charter.html>
5. Visuotinio kompiuterinio raštingumo tyrimas 2007, 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.] Prieiga per internetą : <http://www3.lrs.lt/docs2/byvcbsnr.ppt>
6. European i2010 initiative on e-Inclusion "To be part of the information society", 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/docs/i2010_initiative/comm_native_com_2007_0694_f_en_acte.doc
7. Europos bendrijų komisija. „i2010 – pirmoji metinė ataskaita apie Europos informacinę visuomenę“, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ivpk.lt/teises_aktai/files/110.PDF
8. ICT Riga 2006, [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/information_society/events/ict_riga_2006/index_en.htm
9. Rygos deklaracija, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://europa.eu.int/information_society/events/ict_riga_2006/doc/declaration_riga.pdf
10. Eurostat data navigation tree, [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/icts/isoc/isoc_sk&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE&scrollto=893
11. MIŁOSZ Elzbieta, MIŁOSZ Marta (2007), E-inclusion policy survey results. Kompiuterininkų dienos 2007, Panevėžys. Kauno technologijų universiteto Panevėžio institutas p. 78-86 ISBN 978-9986-34-1796

12. ECDL Foundation survey on the issue of e-Inclusion, 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.ecdl.com/publisher/index.jsp?1nID=93&2nID=94&pID=781&nID=789>
13. i2010 - A European Information Society for growth and employment, 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą:
http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/index_en.htm
14. eInclusion at ePractice.eu [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.epractice.eu/einclusion>
15. The Lisbon Declaration, 2000 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.efc.be/ftp/public/TMCD/May2000_Lisbon_Declaration.pdf
16. eEurope Action Plan - An Information Society for all, 2002 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą:
http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/2002/news_library/documents/eeurope2005/eeurope2005_en.htm
17. CEPIS, Activity areas, 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.cepis.org/index.jsp?b=0-636&pID=638&nID=709>
18. Poland eInclusion, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą:
http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/policy/a_documents/pdf/poland_einclusion.pdf
19. European initiative on an all-inclusive digital society: Frequently Asked Questions, 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/527&format=PDF&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>
20. Lietuvos indėlis į skaitmeninės atskirties mažinimą – viešieji interneto prieigos taškai, Krasauskas V, 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą:
http://www.vipt.lt/cms/files/vipt/resources/7713_1_VRM_Krasauskas.pdf
21. Komiteto “Langas į atėtį” internetinis puslapis, 2008 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. gegužės 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.langasiateiti.lt>

PRIEDAI

1 PRIEDAS. Straipsnis KU GMMF “Fundamentinių tyrimai ir inovacijos mokslų sandūroje : konferencijai.....	61
2 PRIEDAS. Anketos pavyzdys.....	64

PILIEČIŲ NUOMONĖS TYRIMAS EL. ĮTRAUKTIES POLITIKOS KONTEKSTE**Lina Būraitė***Vilniaus universitetas***Anotacija**

Elektroninė atskirtis yra natūralus procesas, kuris atsiranda su naujomis galimybėmis. Tačiau jis gali sustiprinti socialinę-ekonominę socialinę-politinę atskirtį. Šiame darbe bus analizuojama, kokios socialinės žmonių grupės labiausiai atskirtos nuo informacinės visuomenės, bei kokių priemonių turi būti imtasi, norint sumažinti šią atskirtį.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: Elektroninė atskirtis (el. atskirtis), elektroninė įtrauktis (el. įtrauktis), informacinė visuomenė, informacinės ir ryšių technologijos (IRT).

Abstract

E-exclusion is a natural process that is related to the new opportunities. However it can intensify social-economical social-political exclusion. In this work it will be defined what kind of social groups are excluded from the information society the most and what should be the main instruments to reduce the e-exclusion and to implement e-inclusion at the same time.

KEY WORD: Electronic inclusion (e-inclusion), Electronic exclusion (e-exclusion), information society, Information and communication technology (ICT)

Įvadas

El. įtrauktis – tai procesas, kuriuo siekiama mažinti skaitmeninės atskirties riziką, užtikrinti, kad žmonės su negalia, senyvo amžiaus piliečiai ir socialiai jautrūs sluoksniai neliktų nuošalyje, ir išvengti naujų atskirties formų dėl kompiuterinio neraštingumo ar interneto prieigos stygiaus. Tuo pačiu el. įtrauktis reiškia naujų skaitmeninių galimybių kūrimą socialiai remtiniems žmonėms sunkiau prieinamose srityse.

Tarptautiniai nutarimai dėl el. įtraukties

Europos sąjungos valstybės narės nebegali pavieniui kovoti su šiais naujais pavojais, kuriems valstybių sienos – nėra motais. El. įtrauktis yra vienas iš ES inicijuotos strateginės programos „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ prioritetų, norint pagerinti žmonių kasdieninio gyvenimo kokybę, kovai su diskriminacija, sukuriant naujas įsidarbinimo galimybes, naudojantis įvairia informacija bei paslaugomis [1].

Valstybės narės, Europos Komisija, pramonė ir vartotojams atstovaujanti NVO pradėjo įgyvendinti kelias priemones, skirtas e. įtraukties spartinimui. Svarbiausiu įvykiu tapo 2006 m. Rygos ministrų deklaracija dėl IRT (informacinių ir ryšių technologijų) įtraukiamajai informacinei visuomenei, kurioje buvo nustatyti konkretūs interneto naudojimo, galimybių naudotis internetu, skaitmeninio raštingumo ir galimybių naudotis IRT tikslai, kuriuos reikia pasiekti iki 2010 m.:

- Per pusę sumažinti vidutinio ES gyventojų ir vyresnio amžiaus žmonių, neįgalių asmenų, moterų, menkesnį išsilavinimą turinčių grupių, bedarbių ir mažiau išsivysčiusių regionų naudojimosi internetu skirtumus;
- Galimybę naudotis plačiajuosčiu ryšiu turi turėti 90 % ES gyventojų;
- Perpus sumažinti vidutinio ES gyventojų ir tam tikrų grupių, kurioms kyla atskirties pavojus, skirtumus ;
- Visos viešosios tinklavietės turi atitikti Tinklavičių turinio prieinamumo gaires 1.0., nes tai ypač svarbu neįgaliems asmenims.[2]

Eurostat pateikiamais 2007 metų Rytų Europos šalių, tame tarpe ir Lietuvos, duomenimis matyti, kad artimiausiu metu bus pasiektas vienintelis Rygos konferencijoje iškeltų tikslų – galimybę naudotis plačiajuosčiu ryšiu turės 90 % ES gyventojų. Šis tikslas buvo beveik įgyvendintas jau 2007 m. pabaigoje.[3]

Nepaisant šių vertingų iniciatyvų, kitų 2006 m. Rygos konferencijos nutarimų dėl el. įtraukties Europoje įgyvendinimo pažanga nėra pakankama ir daugelio Rygoje nustatytų tikslų iki 2010 m. gali nepavykti pasiekti

El. atskirtis daro neigiamą įtaką sanglaudai ir klestėjimui. Todėl reikia dėti gerokai daugiau pastangų siekiant įgyvendinti el. įtrauktį ir pasiekti Rygoje nustatytus tikslus.

ECDL fondo tyrimas dėl tolimesnės el. įtraukties politikos Europoje.

Norėdamas nustatyti tolimesnę el. įtraukties politikos kryptį Europoje, ECDL fondas 2007 m. pradžioje atliko tyrimą. Apklauskos būdu atliktu tyrimu buvo norima išsiaiškinti, kuri socialinė grupė Europoje yra labiausiai atskirta nuo informacinės visuomenės, ir kokiomis priemonėmis reiktų sumažinti šią atskirtį.

Atsakymus į klausimus pateikė 25 Europos šalių IT specialistai.

Tyrimo metu gauti rezultatai parodė, kad labiausiai Europoje reiktų remti vyresnio amžiaus žmones. Taip mano net 71 % apklaustųjų. Taip pat didelė dalis (67.9 %) teigė, kad labiausiai atskirta žemesnį išsilavinimą įgijusių asmenų socialinė grupė.

Paprašyti eilės tvarka nuo 1 iki 6 pagal svarbą įvertinti tai, kokių priemonių turi būti imtasi skatinant el. įtrauktį Europoje, net 41,2 % apklaustųjų 6 įvertino kompiuterinio raštingumo ir įgūdžių gerinimą. [5]

Piliečių nuomonės tyrimas dėl tolimesnės el. įtraukties politikos Lietuvoje.

Tačiau, nors ankstesniame ECDL fondo tyrime dalyvavo ir Lietuvos atstovai, jis parodo visos Europos rezultatus. Norint efektyviai sumažinti el. atskirtį Lietuvoje, reikia žinoti esamą padėtį Lietuvos, o ne tik visos Europos mastu.

Tyrimo tikslas - išsiaiškinti tas žmonių grupes, kurios labiausiai atskirtos nuo informacinės visuomenės Lietuvoje, atsižvelgiant į amžių, gyvenamąją vietą, lytį, kompiuterinį raštingumą bei galimybes naudotis plačiajuosčiu ryšiu, bei kokių priemonių turi būti imtasi, norint sumažinti šią atskirtį.

Tyrimo Lietuvoje intimi pasirinkti ne Lietuvos IT specialistai, o kompiuterių mokymo centrų lankytojai (400 piliečių), nes tai kompiuterinio raštingumo plėtos bei el. įtraukties politikos klausimais suinteresuoti įvairaus amžiaus, išsilavinimo, didmiesčiuose ir mažesniuose miesteliuose, kaimuose gyvenantys žmonės. Tokiu būdu gaunami realūs duomenys apie reikiamą socialinių grupių el. įtrauktį Lietuvoje.

Tyrimas buvo vykdomas anketinės apklauskos būdu. Anketa sudaryta iš 5 žemiau pateiktų klausimų.:

1. Jūsų manymu, kurios socialinės grupės yra labiausiai atskirtos nuo informacinės visuomenės vystymosi?
2. Prioriteto tvarka nurodykite sritis, kurias reiktų vykdyti įgyvendinant el. įtraukties politiką Lietuvoje?
3. Jūsų manymu, kokios didžiausios kliūtys, kuriant el. įtraukties visuomenę Lietuvoje?
4. ES narės išreiškė ypatingą susirūpinimą vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimu socialiniame ir ekonominiame gyvenime. Jūsų nuomone, kokie turėtų būti 3 svarbiausi tokios ilgo laikotarpio strategijos įgyvendinimo Lietuvoje žingsniai?
5. Jūsų nuomone, kokių priemonių turi būti imtasi plėtojant el. įtraukties politiką Lietuvoje?

Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo respondentai – įvairaus amžiaus bei išsilavinimo žmonės, šalia anketos klausimų pateikiami informacinių technologijų terminų paaiškinimai. Mokymo centrų darbuotojams pateiktas išsamesnis tyrimo aprašas, kad galėtų pagelbėti klausimo nesuprantančiajam lankytojui.

Šiuo metu anketinė apklausa baigta. Anketos duomenys bus analizuojami programa Statistica bei grafiškai palyginami su Europoje atlikto tyrimo rezultatais.

Išvados

- Elektronine įtrauktimi siekiama, kad labiausiai pažeidžiamos visuomenės grupės (neįgalieji, pagyvenę ir kt.) turėtų lygias galimybes su visais visuomenės nariais naudotis IRT bei jų pagalba prieinama informacija bei teikiamomis paslaugomis.
- Išsiplėtus Europos Sąjungai, dar labiau padidėjo socialinė ir ekonominė atskirtis, o tai daro neigiamą įtaką sanglaudai ir klestėjimui. El. įtrauktis yra vienas iš ES inicijuotos strateginės programos „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ prioritetų
- 2006 m. įvyko Rygos konferencija dėl IRT įtraukiajai informacinei visuomenei, kurioje buvo nustatyti konkretūs interneto naudojimo, galimybių naudotis internetu, skaitmeninio raštingumo ir galimybių naudotis IRT tikslai, kuriuos reikia pasiekti iki 2010 m.

- Analizuojant 2007 m. pabaigos Eurostat duomenis, matyti, kad el. įtraukties Europoje įgyvendinimo pažanga nėra pakankama ir daugelio Rygoje nustatytų tikslų iki 2010 m. Lietuvai bei daugeliui kitų Rytų Europos šalių gali nepavykti pasiekti
- El. įtraukties politikos tyrimo Europoje metu nustatyta, kad Europoje labiausiai reiktų remti vyresnio amžiaus, žemesnį išsilavinimą įgijusius žmones. Kaip priemonę el. įtraukčiai skatinti daugiausiai respondentų (41,2 %) nurodė kompiuterinio raštingumo ir įgūdžių gerinimą.
- Norint efektyviai sumažinti el. įtrauktį Lietuvoje, reikia žinoti esamą padėtį Lietuvos, o ne visos Europos mastu, todėl atlikta Lietuvos piliečių anketinė apklausa el. įtraukties tolimesnės politikos Lietuvoje atžvilgiu.
- Tyrimo rezultatai bus analizuojami bei lyginami su Europoje atlikto tyrimo rezultatais.

Literatūra

22. European i2010 initiative on e-Inclusion "To be part of the information society", 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 09 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/docs/i2010_initiative/comm_native_com_2007_0694_f_en_acte.doc
23. Rygos deklaracija, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 09 d.]. Prieiga per internetą: http://europa.eu.int/information_society/events/ict_riga_2006/doc/declaration_riga.pdf
24. Eurostat data navigation tree, [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 09 d.]. Prieiga per internetą: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&_screen=welcomeref&open=/icts/isoc/isoc_sk&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE&scrollto=893
25. Europos bendrijų komisija. „i2010 – pirmoji metinė ataskaita apie Europos informacinę visuomenę“, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 09 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ivpk.lt/teises_aktai/files/110.PDF
26. ECDL Foundation survey on the issue of e-Inclusion, 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2008 m. balandžio 09 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ecdl.com/publisher/index.jsp?1nID=93&2nID=94&pID=781&nID=789>

CITIZENS OPINIONS RESEARCH AT E-INCLUSION POLICY CONTENT

L. Būraitė

Summary

E-Inclusion is one of main duty of society which aspires to be the Information Society. The essence of e-Inclusion is an adaptation of all participants to new reality where everyone thanks to Information and Communications Technologies (ICT) can take part in wider society. The first task on the roadmap of e-Inclusion is defining groups of people which are particularly threatened with exclusion, determined by age, place of living, gender, literacy, ability. This research will point the main problems of e-Exclusion, determine proper policy and regulate and choose course of actions.

Anketos pavyzdys

<u>APKLAUSOS DALYVIO DUOMENYS</u>	
Jūsų amžius:	
☐ 16-25	☐ 26-40 ☐ 41-55
☐ 56-70	☐ 70 ir daugiau
Lytis:	
☐ Moteris	☐ Vyras
Išsilavinimas:	
☐ Nebaigtas vidurinis	☐ Nebaigtas aukštesnysis ☐ Nebaigtas aukštasis
☐ Vidurinis	☐ Aukštesnysis ☐ Aukštasis
Užsiėmimas:	
☐ Mokinys	☐ Bedarbis ☐ Dirbantis asmuo
☐ Studentas	☐ Pensininkas
Gyvenamoji vieta:	
☐ Miestas	☐ Užmiestis
Ar turite kompiuterį namie?	
☐ Taip	☐ Ne
Ar seniai naudojate kompiuteriu?	
☐ Niekada	☐ 1-4 metus ☐ 8 ir daugiau metų
☐ Mažiau nei metus	☐ 5-7 metus
Kam dažniausiai naudojate kompiuterį?	
☐ Darbui	☐ Abu anksčiau išvardinti atvejai
☐ Asmeniniams poreikiams	☐ Nesinaudoju kompiuteriu

Anketos pavyzdys

ANKETA.

E- įtraukties politikos plėtra.

1. Jūsų manymu, kurios socialinės grupės yra labiausiai atskirtos nuo informacinės visuomenės vystymosi? (pažymėti 3 grupes)

- Senyvi darbuotojai ir vyresnio amžiaus žmonės
- Neįgalieji
- Bedarbiai
- Žmonės, gyvenantys geografiniu požiūriu atskirtose vietovėse
- Mažiau išsilavinę žmonės
- Imigrantai, emigrantai, pabėgėliai
- Žmonės, neturintys galimybės naudotis informacinių technologijų teikiamomis paslaugomis
- Kita

2. Prioriteto tvarka nurodykite sritis, kurias reiktų vykdyti įgyvendinant e-įtraukties politiką Lietuvoje. (sunumeruoti nuo 1 iki 6, kur 1 – mažiausiai svarbi sritis, 6 – svarbiausia)

- Išsiaiškinti senyvo amžiaus darbuotojų ir vyresniųjų žmonių problemas ir poreikius
- Mažinti skaitmenį padalijimą dėl geografinės padėties
- Didinti viešųjų skaitmeninės prieigos vietų skaičių ir naudojimosi jomis skatinimą
- Gerinti skaitmeninio raštingumo įgūdžius
- Skatinti atskirtų kultūrinių grupių žmonių integraciją į vykdomą e-įtraukties politiką
- Plėtoti e-vyriausybės paslaugas

3. Jūsų manymu, kokios didžiausios kliūtys, kuriant e-įtraukties visuomenę Lietuvoje?

- Ribotos interneto prieigos galimybės
- Aukštos naudojimosi internetu paslaugų kainos
- Reikiamų įgūdžių trūkumas
- Teikiamų paslaugų, pritaikytos kompiuterinės įrangos atskirtų socialinių grupių nariams trūkumas

- Nėra jokios valstybės remiamos politikos šiuo klausimu
- Valstybės ir privačių įmonių nenoras investuoti atskirtų grupių mokymams; e-įtraukties privalumų ignoravimas
- Internetu teikiamų viešųjų paslaugų trūkumas
- Kita

4. ES narės išreiškė ypatingą susirūpinimą vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimu socialiniame ir ekonominiame gyvenime. Jūsų nuomone, kokie turėtų būti 3 svarbiausi tokios ilgo laikotarpio strategijos įgyvendinimo Lietuvoje žingsniai.

- Garantuotas priėjimas prie IT teikiamų galimybių
- Nemokamų kursų organizavimas
- Viešųjų įstaigų, tokių kaip mokyklos ar bibliotekos, įtraukimas organizuojant mokymosi kursus
- Viešų kampanijų rengimas, siekiant pabrėžti IKT naudojimo galimybes ir privalumus
- Skatinti įsigyti tinkamą kompiuterinę techninę bei programinę įrangą, suteikiant tam finansinę paramą
- Skatinti kompiuterinį raštingumą, teikiant finansinę paramą įprastiems mokymosi kursams

5. Jūsų nuomone, kokių priemonių turi būti imtasi plėtojant e-įtraukties politiką Lietuvoje? (pažymėti 3)

- Pramonės šakų valdomų projektų finansuojamų ES ir valstybės lėšomis plėtra
- Valdžios institucijų bendradarbiavimo plėtra
- "Geros praktikos" teorijų pasikeitimo tarp šalių skatinimas.
- Viešieji projektai
- Privačiųjų ir viešųjų institucijų partnerystė
- Kitos priemonės

SAVOKOS.

E-įtraukties politika – politika, kuria siekiama sumažinti skaitmeninės atskirties riziką, užtikrinti, kad žmonės su negalia, senyvo amžiaus žmonės ir socialiai jautrūs sluoksniai neliktų nuošalyje, ir išvengtų naujų atskirties formų dėl skaitmeninio neraštingumo ar interneto prieigos neturėjimo.

E-vyriausybė – visuma viešojo administravimo veikloje diegiamų informacinių ir ryšių technologijų, organizacinių šios veiklos pokyčių ir naujų įgūdžių, skirtų viešosioms paslaugoms, demokratiniams procesams ir viešajai politikai tobulinti.

Informacinė visuomenė – visuomenė, kuri moka ir gali naudotis informacinėmis technologijomis.

SANTRUMPOS.

IT – informacinės technologijos

IKT – informacinės komunikacinės technologijos
